

Nr 141.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1954/55 till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.; given Stockholms slott den 19 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att den statsunderstödda skogliga yrkesundervisningen liksom hittills skall bedrivas av skogsvårdsstyrelserna under ledning av skogsstyrelsen. För att intensifiera undervisningen förordas, bland annat, att vissa förändringar skall vidtagas i fråga om skogsvårdsstyrelsernas råd i undervisningsfrågor, att skogsstyrelsen skall utökas med en ledamot, representerande skogsarbetarna, ävensom att samarbetet mellan skogsstyrelsen samt övriga av yrkesutbildningsverksamheten berörda myndigheter och sammanslutningar skall vidgas. Dessutom anses en mindre utökning av såväl skogsstyrelsens som skogsvårdsstyrelsernas personal erforderlig. Slutligen föreslås vissa ändringar i bestämmelserna rörande statsbidrag och elevunderstöd.

För att bestrida kostnaderna för undervisningsverksamheten m. m. hemställs, att för nästa budgetår skall anvisas ett reservationsanslag av 968 000 kronor.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och eklestastikdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om *anslag till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.* samt anför därvid.

I. Inledning.

A riksstaten för innevarande budgetår har under rubriken Skogsvård m m.: Bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m. uppförts ett reservationsanslag av 350 000 kronor. Av detta anslag avses 335 000 kronor till skogsbrukskurser, 10 000 kronor till kurser för virkesmätare och 5 000 kronor till bidrag till vissa föreningar. I samband med anvisandet av nyssnämnda anslag har 1953 års riksdag medgivit Kungl. Maj:t att för år 1953 tilldela Föreningen för växtförädling av skogsträd bidrag med 60 000 kronor ur domänfondens driftsmedel.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 191) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till nämnda ändamål för budgetåret 1954/55 beräkna ett reservationsanslag av 350 000 kronor. Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga och därmed sammanhängande spörsmål.

Med skrivelse den 19 september 1952 överlämnade arbetsmarknadsstyrelsen en inom styrelsen utarbetad promemoria angående yrkesutbildning för skogsarbetare. Över promemorian, vilken utarbetats med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag den 18 maj 1951 åt arbetsmarknadsstyrelsen att söka klarlägga vilka åtgärder som vore erforderliga för att trygga skogsbrukets behov av arbetskraft och bereda denna en jämn sysselsättning, avgavs yttranden av ett stort antal remissmyndigheter, bland andra skogsstyrelsen.

I propositionen nr 101 till 1953 års riksdag uttalades, att det syntes angeläget att spörsmålet om ifrågavarande utbildning gjordes till föremål för

ytterligare överväganden. Då riksdagen (JoU 17; Rskr 153) icke gjorde någon erinran mot detta uttalande, uppdrog Kungl. Maj:t den 8 maj 1953 åt skogsstyrelsen att med beaktande av vad jordbruksutskottet anfört i sitt nyssnämnda utlåtande verkställa en närmare översyn av de förslag, som skogsstyrelsen framlagt i sitt remissutlåtande över arbetsmarknadsstyrelsens promemoria, och att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill sagda översyn kunde föranleda.

Med skrivelse den 23 oktober 1953 har skogsstyrelsen överlämnat en samma dag dagtecknad promemoria med förslag till ordnande av den lägre skogliga yrkesutbildningen.

Över skogsstyrelsens promemoria har, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, domänstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, arbetsmarknadsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, 1952 års yrkesutbildningssakkunniga, samtliga skogsvårdsstyrelser och länsarbetsnämnder, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landstingsförbundet, Föreningen skogsarbeten, Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning, Mellan- och sydsvenska skogsbrukets arbetsstudier, Värmlands skogsarbetsstudier, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges arbetares centralorganisation, Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Sveriges skogsägareförbund, Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening samt Svenska yrkesskolföreningen.

Innan jag närmare redogör för de i skogsstyrelsens promemoria framlagda förslagen och de däröver avgivna remissyttrandena, torde jag i korthet få lämna en redogörelse dels för hittillsvarande förhållanden i fråga om yrkesutbildningsverksamheten på skogsbrukets område, dels för det av arbetsmarknadsstyrelsen framlagda förslaget angående yrkesutbildning för skogsarbetare samt remissyttrandena däröver.

II. Hittillsvarande förhållanden.

Historik, gällande bestämmelser m. m. Bortsett från viss specialutbildning är yrkesutbildningsverksamheten inom det svenska skogsbruket av mycket ungt datum. Ifrågavarande yrkesutbildning har ännu icke på långt när nått samma stadga och omfattning som motsvarande verksamhet inom andra näringsgrenar. De i början av 1900-talet inrättade skogsvårdsstyrelsernas arbete var ursprungligen inriktat nästan uteslutande på upplysningsverksamhet i skogsskötselfrågor. Arbetet fick emellertid så småningom alltmer karaktären av yrkesutbildning, meddelad dels vid egna kurser, dels vid lantmanna- och lantbruksskolor. Undervisningen omfattade dock nästan enbart skogsskötsel, avverkningsarbetenas planläggning och organisation samt andra frågor av intresse vid driften av enskilda skogsbruk. Någon egentlig undervisning i skogsarbetenas rent tekniska bedrivande och i red-

skapslära förekom icke förrän på 1930-talet, då ett par större skogsbolag, domänverket, sågfabrikanterna och vissa skogsvårdsstyrelser började bedriva utbildning i framför allt verktygsvård. De första mera allsidiga utbildningskurserna i skogsarbete (skoglig fortsättningskola i Råneå, Norrbottens län, och längre kurser för skogsarbetare vid Simonstorp, Östergötlands län) daterar sig från tiden omkring år 1945.

Sedan norrlandskommittén framlagt det första förslaget till statligt organiserad verksamhet på området, uppdrogs år 1943 åt särskilt tillkallade sakkunniga för yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering att framlägga förslag rörande, bland annat, yrkesutbildningen inom skogsbruket. Medan utredningsarbetet pågick, anvisades under åren 1946—1949 ett årligt statligt anslag å 40 000 kronor för en försöksmässig verksamhet, inriktad på ett par av de vidareutbildningskurser för yrkesverksamma, som norrlandskommittén föreslagit, nämligen allmän fortbildningskurs för skogsarbetare samt körarkurs. Sedan nyssnämnda sakkunniga avslutat sitt utredningsuppdrag (SOU 1948: 49), fattade statsmakterna år 1949 (Prop. 124; JoU 45; Rskr 346) beslut om ordnande av en statsunderstödd skoglig yrkesutbildning. Denna skulle under skogsstyrelsens ledning och tillsyn omhändrhas av skogsvårdsstyrelserna med ett råd i undervisningsfrågor vid sin sida och omfatta dels grundläggande yrkesutbildning för ungdom genom ungdomskurser av tre månaders längd, dels vidareutbildning av yrkesverksamma genom skogsarbetarkurser av en—tre veckors längd, kortare körarkurser, rörlig instruktionsverksamhet, utbildning av förmän samt kombinerade skriftliga och muntliga kurser i skogsbruk. För detta ändamål samt för elevunderstöd till skogsbrukskurser av andra slag än de nyssnämnda har för tiden från och med budgetåret 1949/50 hittills anvisats tillhoppa 1 465 000 kronor, varav 195 000 kronor för budgetåret 1949/50, 250 000 kronor för ettvarvt av budgetåren 1950/51 och 1951/52, 435 000 kronor för budgetåret 1952/53 samt 335 000 kronor för innevarande budgetår.

Bestämmelserna angående sådana kurser, som med statsbidrag anordnas av skogsvårdsstyrelse eller skogssällskapet, återfinnes i kungörelsen den 3 juni 1949 (nr 388) angående statsunderstödda skogsbrukskurser. Enligt kungörelsen må kurs anordnas antingen med enbart muntlig undervisning eller med kombinerad skriftlig och muntlig undervisning. Kurs med enbart muntlig undervisning må anordnas såsom ungdomskurs för grundläggande yrkesutbildning åt ungdom, skogsarbetarkurs för ökad yrkesutbildning åt skogsarbetare, körarkurs för undervisning i skogskörslor och vad därmed äger samband eller såsom förmanskurs för utbildning av arbetsförmän.

I fråga om kursdeltagarnas kostnader för undervisningen föreskrives i kungörelsen, bland annat, att kursdeltagare själv skall betala sitt uppehälle. Under vissa förutsättningar må dock deltagare i ungdomskurs eller förmanskurs tillerkännas understöd till sitt uppehälle med 4 kronor om dagen. Dessutom må till dylik kursdeltagare utbetalas arbetspremie, i den mån kostnaden härför kan täckas av skogsvårdsstyrelsen tillkommande inkomst för

arbete, som vid kursen utförts för annans räkning. Deltagare i skogsarbetarkurs eller i körarkurs med längre varaktighet än fem undervisningsdagar skall erhålla resekostnadsersättning, om han ej under kursen kan vistas i sitt hem, ävensom traktamentsstipendium med 4 kronor om dagen. Är det fråga om skogsarbetarkurs med längre varaktighet än fem undervisningsdagar, skall även utgå stipendium för förlorad arbetstid med högst 11 kronor om dagen, om deltagaren har försörjningsplikt mot familj, och eljest med högst 5 kronor om dagen. Nyssnämnda förmåner till deltagare i skogsarbetarkurs tillkommer även den, som deltager i den muntliga delen av kurs med kombinerad muntlig och skriftlig undervisning.

Angående det statliga stödet åt skogsvårdsstyrelserna respektive skogs-sällskapet för kursverksamheten har i nyssnämnda kungörelse intagits ett flertal bestämmelser. Sålunda skall till sådan kurs med enbart muntlig undervisning, som omfattar minst sex undervisningsdagar, utgå statsbidrag till gottgörelse åt lärare eller instruktörer antingen med hela beloppet för resekostnads- och traktamentsersättning för det fall att vederbörande är befattningshavare hos skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelse respektive skogssällskapet eller statsunderstödd lantbruksundervisningsanstalt, eller med hela beloppet för resekostnadsersättning och visst till beloppet maximerad del av övriga ersättningar för det fall att vederbörande icke är sådan tjänsteman. Vidare skall i fråga om nu nämnda kurser utgå statsbidrag dels till understöd åt deltagare i ungdomskurs eller förmanskurs samt till traktamentsstipendier åt deltagare i skogsarbetarkurs eller förmanskurs med hela beloppet av dylika understöd och stipendier, dels till övriga kostnader, däri inberäknat resekostnadsersättning åt kursdeltagare och stipendier för förlorad arbetstid, med tre fjärdedelar av det belopp, som skogsstyrelsen godkänner. I fråga om sådan muntlig kurs, som omfattar mindre än sex undervisningsdagar, skall statsbidrag utgå med tre fjärdedelar av de utav skogsstyrelsen godkända kostnaderna för kursen, dock med viss maximering i fråga om bidrag till gottgörelse åt lärare eller instruktör. Då fråga är om kurs med kombinerad skriftlig och muntlig undervisning skall statsbidrag utgå dels till kostnaden för den skriftliga undervisningen med i regel hela beloppet av denna kostnad, dels till gottgörelse åt lärare eller instruktör enligt i huvudsak samma grunder, som gäller vid enbart muntlig kurs, vilken omfattar minst sex undervisningsdagar, dels till övriga kostnader med tre fjärdedelar av det belopp, som skogsstyrelsen godkänner. I övrigt gäller att statsbidrag ej må utgå till kostnader för inkvartering eller utspisning av kursdeltagare samt att statsbidrag ej heller må utgå med mindre antalet kursdeltagare vid kursens början uppgår till minst tio i ungdomskurs eller förmanskurs och minst sju i annan kurs.

Enligt kungörelsen den 13 oktober 1944 (nr 679) angående understöd av statsmedel åt vissa elever vid skogsbrukskurser må sådant understöd under vissa förutsättningar tilldelas elev dels vid skogsbrukskurs, som anordnas av annan än skogsvårdsstyrelse, dels vid av skogsvårdsstyrelse anordnad skogsvårdskurs av annat slag än som avses i kungörelsen nr 388/1949. Understödet

utgår med 4 kronor om dagen vid sådan kurs som pågår minst två veckor eller, i fråga om specialkurs avseende ett begränsat ämnesområde, minst tre dagar.

Rörande den nuvarande omfattningen av kursverksamheten torde få hänvisas till den närmare redogörelse härför, som lämnas i det följande.

Slutligen torde i förevarande sammanhang böra erinras om att chefen för ecklesiastikdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1952 tillkallat särskilda sakkunniga för att slutföra 1946 års skolkommissions utredning rörande yrkesutbildningen (1952 års yrkesutbildnings-sakkunniga). Ifrågavarande utredningsuppdrag omfattar icke den skogliga yrkesutbildningen. Vidare kan erinras om att 1952 års riksdag, med anledning av ett av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsverkspropositionen (VIII ht s. 376) gjort uttalande att en översyn av överstyrelsens för yrkesutbildning organisation borde komma till stånd, framhållit att nämnda utredning icke blott borde taga sikte på ifrågavarande ämbetsverks ändamålsenliga organisation utan vidgas till att omfatta samtliga de problem, som stode i samband med yrkesutbildningens centrala ledning. Härom uttalades i 1953 års statsverksproposition (VIII ht s. 436), att en utredning av den omfattning riksdagen sålunda begärt icke lämpligen kunde igångsättas för det dåvarande, i alla händelser icke förrän 1952 års yrkesutbildnings-sakkunniga fullgjort sitt uppdrag.

III. Arbetsmarknadsstyrelsens förslag.

A. Promemorian.

I den inom arbetsmarknadsstyrelsen utarbetade promemorian föreslås, att skogsarbetarutbildningen, intill dess avgörande träffats i frågan om den centrala ledningen för yrkesutbildningen i landet, skall ställas under överinseende av en fristående nämnd, förslagsvis kallad skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd. Denna nämnd, vilken tills vidare bör lyda under jordbruksdepartementet, bör bestå av åtta ledamöter, representerande bondeskogarna, bolagsskogarna, de allmänna skogarna, skogsarbetarna, det allmänna yrkesskolväsendet, skolmyndigheterna, skogsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Nämnden föreslås skola få till sitt förfogande ett tills vidare till skogsstyrelsen knutet kansli, som bör förestås av en förste konsulent i lönegrad Ce 31. Vidare föreslås i promemorian, att till nämnden skall knytas 5 yrkeslärare i lönegrad Ce 20 samt för handläggning av de administrativa ärendena 1 förste byråsekreterare i lönegrad Ce 27. Dessutom erfordras 1 kanslibitråde och 2 kontorsbiträden. Så snart klarhet vunnits om yrkesutbildningens centrala ledning, bör skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd anslutas såsom en delegation till det centrala yrkesutbildningsorganet.

Skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd skall enligt förslaget vara

tillsynsmyndighet för den statliga och statsunderstödda yrkesutbildningsverksamheten för skogsarbetare, disponera och fördela statsanslagen till denna verksamhet, bistå länsorganen med utredningar, materiel m. m., som kan främja länsorganens verksamhet, vid behov organisera kurser för lärare och instruktörer, fastställa undervisningsplaner samt samarbeta med centrala och lokala myndigheter i frågor, som berör nämndens verksamhetsfält. För att tillförsäkra nämnden föreläsare, lärare och instruktörer m. m. bör samarbete ske med domänstyrelsen, skogsstyrelsen och skogliga sammanslutningar. Vidare bör fortlöpande kontakt hållas med överstyrelsen för yrkesutbildning och med lantbruksstyrelsen.

Enligt förslaget bör verksamheten regionalt understödjas, kompletteras och samordnas av ett länsorgan, förslagsvis kallat skogsbrukets yrkesutbildningsnämnd och med en sammansättning som nära motsvarar det centrala organets. För verkställighet av åtgärder i enlighet med den lokala nämndens beslut föreslås, att vid envar av nämnderna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län skall finnas en heltidsanställd utbildningskonsulent i lönegrad Ce 27, som skall vara nämndens sekreterare, studierektor m. m. För övriga län föreslås tills vidare, att varje nämnd skall få möjlighet att mot skäligt arvode deltidsanställa en sekreterare. De lokala nämnderna, som i fråga om kansli tills vidare bör anknytas till skogsvårdsstyrelserna, skall självständigt handlägga alla sådana frågor rörande skogsarbetarutbildning, vilka icke skall underställas skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd, bedriva kurs- och instruktionsverksamhet i egen regi eller i samarbete med skogsägareföreningar, företag, domänverket och övriga företrädare för allmänna skogar, fackliga organisationer, kommunala yrkesskolor, skogsvårdsstyrelser, folkskoleinspektörer och folkskolestyrelser, utarbeta eller granska undervisningsplaner för nämnda utbildningsverksamhet samt hos det centrala organet utverka och fördela statsbidrag till verksamheten.

Beträffande utbildningsverksamheten anføres i promemorian, bland annat, att värdefulla pedagogiska erfarenheter gjorts under de senaste åren såväl hos skogsvårdsstyrelserna som hos domänverket och de enskilda företagen. Dessa erfarenheter ger vid handen att man icke bör eftersträva en långt driven specialisering i fråga om kurstyper och undervisningsmetoder. Verksamheten måste smidigt kunna anpassas efter skiftande behov. Huvudvikten bör emellertid ligga på undervisning i arbetsteknik och redskapsvård, varvid dock måste uppmärksammas, att skogsbruket befinner sig i en snabb teknisk utveckling. Motordrivna handverktyg och maskiner får växande betydelse vid själva avverkningsarbetet och traktorrerna får en alltmer framträdande roll vid olika slags körning. Då det är ogörligt att i förväg draga upp riktlinjer för hur utbildningen skall kunna anpassas efter utvecklingen, bör det ankomma på skogsbrukets yrkesutbildningsnämnder att utarbeta och avväga undervisningsplaner och undervisningsprogram. Nämnderna bör vidare ha frihet att i samförstånd med den centrala nämnden pröva olika undervisningsmetoder och kurstyper.

I övrigt anföres beträffande verksamheten, att denna vid de skogsbetonade fortsättningsskolorna liksom hittills bör taga sikte på att ge förberedande yrkeskunskap samt att skogsarbetarutbildningen i enhetsskolans klass 9 y bör bli en breddning och fördjupning av den skogsbetonade fortsättningsskolan. Då det nya skolsystemet genomförts i sin helhet förutsättes, att den förberedande yrkesutbildningen för skogsarbetare i huvudsak skall tillgodoses genom enhetsskolan. Det torde emellertid vara nödvändigt att även i framtiden ha någon form av kurser för äldre arbetstagare inom skogsbruk. Denna fråga bör hänskjutas till skogsbrukets yrkesutbildningsnämnder. Dessutom torde vara nödvändigt med fortbildningskurser och specialkurser av olika typer, varvid insatser måste förutsättas såväl från arbetsgivarna som från samhällets sida. Vid kommunala skolor för yrkesundervisning torde enligt förslaget kunna bedrivas skoglig yrkesutbildning efter samma linjer, som tidigare följts av skogsvårdsstyrelserna, domänverket och olika företag, varvid kurser i traktorkörning, motorsågning och maskinreparation bör ifrågakomma. Vid centrala verkstadsskolor, där endast längre kurser torde komma att anordnas, torde kunna utbildas dels verkstadspersonal till skogsbrukets servicestationer, dels skogsarbetare för instruktörs- och arbetsledaruppgifter av olika slag. Vidare torde skogsvårdsstyrelserna komma att vid sina skogsbrukskurser bedriva viss skogsarbetarutbildning. Slutligen förutsättes i promemorian, att domänverkets och det övriga skogsbrukets samt de olika organisationernas skogsarbetarutbildning, vartill statsbidrag bör kunna utgå då fråga är om grundläggande kurser och omskolningskurser, kommer att utgöra en betydelsefull del av den totala verksamheten. Beträffande lantmannaskolornas skogsundervisning anses önskvärt, att utbildningen i praktiskt skogsarbete får större plats på skolornas schema. Särskilt rekommenderas anordnandet av kurser i skogskörning med traktor.

I fråga om *k o s t n a d e r n a* för verksamheten anföres i promemorian, att det icke är möjligt att exakt beräkna desamma. Endast de fasta kostnaderna för nämnderna och dessas verkställande organ är i förväg givna. I övrigt blir kostnaderna beroende på verksamhetens omfattning, vilken i sin tur bestämmes av elevtillströmningen, tillgången på lärare och andra svårbedömbara faktorer. I anslutning till kostnadsberäkningarna framhålls, att de skogsbetonade fortsättningsskolorna bör få ekonomiska möjligheter att existera oberoende av ekonomisk hjälp från intresserade företag inom storskogsbruket. Med hänsyn härtill föreslås, att skolöverstyrelsen bemyndigas undersöka merkostnaderna för dessa skolor i förhållande till övriga yrkesbetonade fortsättningsskolor samt därefter genomföra skälighöjning av statsbidraget.

Kostnaderna för skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd beräknas i promemorian till i runt tal 312 000 kronor, varav 132 000 kronor till löner och arvoden, 50 000 kronor till lärar- och instruktörsutbildning, 50 000 kronor till resekostnadsersättningar och traktamenten, 50 000 kronor till undervisningsmateriel samt 30 000 kronor till omkostnader. I fråga om

skogsbrukets yrkesutbildningsnämnder uppskattas kostnaderna till sammanlagt cirka 1 172 000 kronor, varav 257 000 kronor till arvoden och löner till nämndernas ledamöter, konsulenter och sekreterare, 230 000 kronor till deltidsanställda lärare, instruktörer och föreläsare, 350 000 kronor till stipendier åt elever i statsunderstödda skogsarbetarkurser, 110 000 kronor till resekostnadsersättningar och traktamenten, 175 000 kronor till lokaler, förläggningar, kanslikostnader och diverse undervisningsmateriel samt 50 000 kronor till övriga omkostnader. Det till stipendier föreslagna beloppet föreslås skola fördelas enligt samma principer, som för närvarande gäller i fråga om stipendier till statsunderstödd skogsarbetarutbildning men med väsentligt höjda belopp. Sålunda bör det belopp, som är avsett att täcka kostnaderna för kost under kursen, höjas till 5 kronor för dag och elev. Stipendierna för förlorad arbetsförtjänst för icke familjeförsörjare bör höjas till 7 kronor och för familjeförsörjare till 15 kronor för dag och elev. Till elever vid ungdomskurser bör utgå ett stipendium av 6 kronor för dag och elev. Fria resor till och från kursorten bör utgå efter samma grunder som tidigare.

De sammanlagda kostnaderna för den i promemorian föreslagna organisationen och dess verksamhet skulle sålunda komma att uppgå till (312 000 + 1 172 000 =) 1 484 000 kronor. Inom denna kostnadsram skulle kunna anordnas dels 3—14-dagarskurser för 1 500 yrkesvana skogsarbetare, dels 40-dagars ungdomskurser för 500 elever i åldern 15—20 år, dels ock 1—3 veckors instruktörs- och förmanskurser m. m. för 200 elever. Dessutom förutsattes instruktionsverksamhet bland yrkesverksamma skogsarbetare i arbetsteknik, verktygsvård, arbetarskydd, sjukvård m. m. Utanför den nu angivna verksamheten, vilken enligt promemorian icke på långt när täcker utbildningsbehovet, faller dels den förberedande yrkesutbildningen för skogsarbetare i skogsbetonade fortsättningsskolor och i enhets-skolans klass 9 y, dels den väntade verksamheten vid kommunala yrkes-skolor och centrala verkstadsskolor. Med hänsyn härtill och till omfattningen av företagens egen utbildningsverksamhet anses den i promemorian föreslagna medelsanvisningen möjliggöra ett tillgodoseende av de mest angelägna behoven.

B. Yttrandena.

Beträffande de över arbetsmarknadsstyrelsens promemoria avgivna yttrandena torde i detta sammanhang endast få anföras, att de av styrelsen franlagda förslagen förordas i en del utlåtanden. Vissa remissinstanser har emellertid helt avstyrkt desamma eller föreslagit väsentliga ändringar däri. De sålunda gjorda invändningarna är delvis av principell natur.

IV. Skogsstyrelsens förslag.

A. Promemorian.

Huvuddragen av skogsstyrelsens förslag. Skogsstyrelsen anser uppenbart, att den skogligen yrkesutbildningsverksamheten måste utvidgas mycket starkt, om den skall kunna ge nämnvärt resultat. Den grundläggande yrkesutbildningen kan och bör vara gemensam för alla de olika grupperna av yrkesutövare. Efter grundutbildningen bör helst följa ett par års praktisk verksamhet. Utbildningen därefter kan vara av skilda slag för de olika grupperna. Skogsstyrelsen har kommit till den bestämda uppfattningen, att yrkesutbildningen av de egentliga skogsarbetarna icke lämpligen kan behandlas som ett fristående problem. Hittills tillämpade kursformer bör i princip kunna godtagas, även om en komplettering med nya kurstyper måhända är aktuell. Inrättande av särskilda skogsarbetarskolor torde däremot för närvarande icke vara aktuellt.

Beträffande den skogligen yrkesutbildningens organisation anser skogsstyrelsen mindre lämpligt att inför den väntade översynen av hela yrkesutbildningens centrala organisation genomföra den av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagna fullständiga omläggningen av ledningen för skogsarbetarutbildningen. Enligt skogsstyrelsens mening bör den nuvarande organisationen bibehållas. Vissa åtgärder torde emellertid böra vidtagas i syfte att förbättra och effektivisera densamma. Sålunda bör skogsstyrelsen utökas med en representant för skogsarbetarna. Vidare bör samarbetet med övriga intresserade myndigheter och organisationer ske i mera organiserad form än hittills. Dessutom bör åtgärder vidtagas för att effektivisera samarbetet mellan skogsvårdsstyrelserna och dessas råd i undervisningsfrågor.

För att möjliggöra den förordade utvidgningen av verksamheten föreslås, att skogsstyrelsen skall tillföras en byrådirektörstjänst i lönegrad 33 samt att medel skall anvisas för två specialutbildade lärare. För skogsvårdsstyrelsernas del föreslås, att medel skall beräknas för 12 yrkeslärare i 17 och 19 lönegraderna samt 6 helårsanställda instruktörer med lön eller arvode motsvarande 12 lönegraden. Härutöver bör hos envar av skogsvårdsstyrelserna i Jönköpings, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län inrättas en tjänst i 27 lönegraden, vars innehavare skall leda undervisningsarbetet.

Vidare föreslås, att det statliga stödet till elevernas kostnader för deltagandet i kurserna i vissa fall skall utgå enligt förmånligare grunder än hittills.

I fråga om statsbidragsreglerna föreslås, att de nuvarande bestämmelserna skall sammanföras till en kungörelse. I samband därmed bör dels införas ökad möjlighet till bidrag för vissa av skogsföretag och andra anordnade kurser, dels genomföras en allmän förenkling av bidragsreglerna.

Kostnaderna för genomförande av de utav skogsstyrelsen framlagda för-

slagen beräknas för nästa budgetår till 1 000 000 kronor, varav 690 000 kronor till bidrag till kurser, 25 000 kronor till instruktörsutbildning, 25 000 kronor till inköp av för skogsvårdsstyrelserna gemensam undervisningsmateriel m. m., 48 000 kronor till personalkostnader för skogsstyrelsen samt 212 000 kronor till personalkostnader för skogsvårdsstyrelserna.

Härefter torde jag få övergå till en närmare redogörelse för innehållet i skogsstyrelsens promemoria.

Verksamhetens omfattning. Skogsstyrelsen upplyser, att någon enhetligt uppställd statistik över den skogligen yrkesutbildningen under tidigare år icke finnes. I promemorian har dock lämnats vissa uppgifter i berörda hänseende. Vad först angår den av skogsvårdsstyrelserna organiserade och genom särskilda statsanslag understödda undervisningsverksamheten anordnades under budgetåret 1952/53 i följande sammanställning angivna kurser. Till jämförelse har i sammanställningen inom parentes angivits motsvarande siffror för budgetåret 1949/50.

	Kurser	Elever	Elevdagar
Ungdomskurser	15 (4)	252 (65)	9 865 (2 476)
Skogsarbetarkurser, 2—6 dagar	141 (65)	1 845 (702)	6 084 (2 414)
Skogsarbetarkurser, 10 dagar och längre	26 (13)	358 (224)	5 653 (3 792)
Körarkurser	14 (10)	541 (226)	1 611 (1 143)
Förmanskurser	4 (1)	66 (17)	1 414 (221)
Kombinerad skriftlig och muntlig undervisning	143 (24)	1 632 (298)	—
Demonstrationer, 1-dagskurser och rörlig instruktionsverksamhet i arbetstekniska frågor	—	4 096 (1 275)	—

I fråga om den av skogsvårdsstyrelserna i övrigt bedrivna undervisningsverksamheten har under budgetåret 1952/53 anordnats 49 skogsbrukskurser med 740 elever (10 300 elevdagar) och 25 kurser med 390 elever (2 845 elevdagar) för utbildning av egna arbetsledare. Vidare har skogsvårdsstyrelserna under samma budgetår medverkat vid anordnandet av skoglig yrkesutbildning vid 55 lantmannaskolor (1 621 elever) och vid 81 skogsbetonade fortsättningsskolor (1 195 elever). Slutligen har för utbildning av skogsvårdsstyrelsernas lärare och instruktörer i avverkningsteknik till och med budgetåret 1952/53 anordnats 3 allmänna instruktörskurser om 2—3 veckors längd, 5 tvåveckorskurser för redskapsinstruktörer samt 4 pedagogiska kurser om 2 veckors längd. I dessa kurser har deltagit sammanlagt respektive 50, 63 och 84 elever.

Beträffande den av domänverket, skogsägareföreningar, skogsbolag eller arbetsstudieorgan bedrivna undervisningsverksamheten har i skogsstyrelsens promemoria lämnats vissa uppgifter angående verksamhetens omfattning under år 1952. Jämsides med

den statsunderstödda verksamheten anordnades sålunda under sistnämnda år en ungdomskurs med 12 elever, 79 kortare skogsarbetarkurser om 2—6 dagar med 1 064 elever (3 004 elevdagar), 2 körarkurser med 41 elever (157 elevdagar), 10 kurser med 136 elever (1 950 elevdagar) för utbildning av förmän och instruktörer för avverkningsarbeten samt 5 allmänna förmanskurser med 91 elever (4 260 elevdagar). Medverkan har vidare lämnats vid 44 kurser (658 elever) vid den skogliga yrkesutbildningen vid skogsbetonade fortsättningskolor. Slutligen har i demonstrationer och rörlig instruktionsverksamhet deltagit sammanlagt 11 550 elever.

Skogsstyrelsen framhåller i sin promemoria, att den förberedande yrkesutbildningen genom skogsbetonade fortsättningskolor nu nått en omfattning, som börjar få praktisk betydelse, att nämnda utbildning visar tendens till ytterligare utveckling, att den fullständigare grundutbildningen i särskilda ungdomskurser, vilken utvecklats långsamt, är helt otillräcklig, att intresset för vidareutbildning vid kortare specialkurser är mycket stort och att ett ej obetydligt antal av de i skogen yrkesverksamma utnyttjar denna form för att skaffa sig ökade färdigheter och kunskaper. Vidare anföres, att skogsvårdsstyrelserna numera svarar för den helt övervägande delen av den lägre skogliga utbildningen i landet även i vad avser arbetsteknisk undervisning.

Utbildningsbehovets omfattning och karaktär. Vid behandlingen av denna fråga framhåller skogsstyrelsen inledningsvis, att någon aktuell utredning över den inom skogsbruket verksamma arbetskraften och dess fördelning på olika kategorier icke finnes tillgänglig. Enligt undersökning av socialstyrelsen år 1938 skulle i norra Sverige 56 procent av skogsarbetet utföras av hemmansägare, arrendatorer och deras söner samt 44 procent av arbetare, varav 20 procent av fasta arbetare. I södra Sverige, där storskogsbruket har mindre omfattning, bör enligt skogsstyrelsen ännu större andel ha belöpt på personer, knutna till jordbruket och bondeskogsbruket. Av undersökningar, som gjorts i olika delar av landet, framgår vidare, att antalet fasta skogsarbetare är förhållandevis ringa samt att arbetsmarknaden i skogsbetonade områden ofta utmärkes av att olika slag av sysselsättningar kombineras. Av det sagda framgår, att de i skogen arbetande icke tillhör någon klart avgränsad yrkesgrupp. Enligt skogsstyrelsen torde de personer, som arbetar i våra skogar, kunna uppdelas i följande grupper, nämligen egentliga skogsarbetare, kombinerade lant- och skogsarbetare, arrendatorer och deras söner, ägare av mindre jordbruk och skogsbruk samt deras söner ävensom ägare av medelstora till större privatskogar och deras söner.

Skogsstyrelsen anför vidare, att antalet personer, som behöver grundläggande skoglig yrkesutbildning, försiktigt beräknat torde uppgå till minst 12 000 för år. Skogsstyrelsen har därvid beträffande gruppen skogsarbetare utgått från 1945 års folkräkning, då såsom arbetarpersonal inom skogsbruket redovisades 84 000 personer. Med ut-

gångspunkt från en 35-årig verksamhetstid skulle det årliga rekryteringsbehovet av skogsarbetare på lång sikt vara endast cirka 2 500 personer. Enligt skogsstyrelsens mening är behovet emellertid större på grund av den nuvarande åldersfördelningen inom skogsarbetarkåren. Vad angår gruppen skogsägare har skogsstyrelsen — utgående från att antalet fastigheter kan beräknas till 250 000 och att generationsväxling sker vart trettionde år — räknat med att årligen 8 000 nytillträdande brukare skulle behöva viss skoglig utbildning. Till nu angivna båda grupper kommer ett icke närmare känt antal arrendatorer samt kombinerade lant- och skogsarbetare. Samtidigt med den grundläggande yrkesutbildningen måste enligt skogsstyrelsen viss utbildning ges de många yrkesverksamma, som icke fått någon utbildning i ungdomen, och specialkurser ordnas för den växande skaran av specialarbetare och förmän inom skogsbruket.

De sålunda redovisade uppgifterna och beräkningarna visar enligt skogsstyrelsen, att utbildningsbehovet är stort. För närvarande beröres endast omkring 2 600 personer årligen av den grundläggande utbildningen, varav 2 000 i den skogsbetonade fortsättningsskolan, 300 i de egentliga ungdomsutbildningskurserna samt 200—300 vid lantmannaskolorna. Skogsstyrelsen anser uppenbart, att verksamheten måste utvidgas mycket starkt, om den skall kunna ge nämnvärt resultat. Såsom ett första etappmål bör staten för de närmaste 5—10 åren inrikta sig på att kunna ge omkring 10 procent av de nytillkommande, eller 1 200 ungdomar, en fullgod grundutbildning vid längre skogliga ungdomskurser eller i skogsbetonade lantmannaskolor. Om därtill antalet elever i skogsbetonad fortsättningsskola kan ökas från nuvarande 2 000 till 3 000 à 4 000, erhålles en god bas för denna ökade grundutbildning samtidigt som en viss utbildning ges dem, som ej kommer att genomgå någon egentlig yrkeskurs.

I fråga om grundutbildningen anför skogsstyrelsen, att den grundläggande yrkesutbildningen kan och bör vara gemensam för samtliga grupper av yrkesutövare på skogsbrukets område. Härom anför skogsstyrelsen i huvudsak följande.

Då alla måste behärska skogsarbetets tekniska sida och då arbetsteknik och arbetsvanor grundläggas i ungdomsåren, bör ungdomsutbildningen särskilt inriktas på undervisning och träning i det rätta utförandet av alla vanliga skogsarbeten. Både avverkningsteknik, vägbyggnad, dikning och skogsvårdsarbeten inrymmes här. Därvid bör främst eftersträvas att lära eleverna ur arbetsfysiologisk och skyddsteknisk synpunkt riktiga arbetsmetoder samt en god redskapskänedom och redskapsvård. För både skogsarbetaren och skogsägaren är kunskap i aptering och virkesvård nödvändig. Meddelandet av betydelsefulla praktiska färdigheter i skogsarbete måste emellertid kompletteras med viss allmän undervisning om skogsbruket och dess förutsättningar, om skogsskötselns grunder och annat, som ungdomarna behöver veta för att rätt förstå de arbeten, de sättes att utföra. Ingen arbetsgivare torde ha användning för arbetare, som bara lärt sig att utföra ålagda uppgifter mekaniskt efter en inlärd arbetsrutin. Allraminst är detta fallet inom skogsbruket med dess fria arbetsformer och ringa tillsyn på arbetsplatserna. Den väl utbildade skogsarbetaren kan arbeta självständigare och kräver mindre

ledning av förmän. Den rätta förståelsen för skogsvårdens krav och möjligheter, som är av särskild vikt för de blivande skogsägarna men av betydelse även för skogsarbetarna, vinnes nog i dessa åldrar bäst genom att eleverna under instruktion får deltaga i förekommande skogsvårdsarbeten i den omfattning, att de känner sig förtroga med dessa. Teoretisk skogsvårdsundervisning bör alltså icke uppta nämnvärd tid på schemat. Att grundutbildningen bör vara gemensam beror icke blott på att det är i stort sett samma kunskaper och färdigheter, som de olika yrkesgrupperna behöver. Det beror lika mycket på att vid tiden för den första yrkesutbildningen, 15—18 år, något definitivt yrkesval i allmänhet ännu ej ägt rum.

Beträffande den fortsatta yrkesutbildningen framhåller skogsstyrelsen, att det efter grundutbildningen helst bör följa ett par års praktisk verksamhet. Utbildningen därefter blir av olika slag för de skilda grupperna. En del därav kan dock bli av likartat slag. Till utveckling av sin uppfattning anför skogsstyrelsen i huvudsak följande.

Yrkesskogsarbetaren och lantarbetaren-skogsarbetaren behöver främst utbildning i arbetsplanering, arbetsteknik och maskinteknik inom avverkningsområdet, medan den blivande skogsägaren har behov av fördjupade kunskaper i skogsvård, avverkningsplanering, aptering, skogsekonomi och annat av värde för driften av ett privat skogsbruk. Å andra sidan kan sistnämnda kategori ha anledning att genomgå vissa avverkningsstekniska specialkurser av samma slag som skogsarbetarnas. För vissa skogsarbetare i mera självständig ställning åter kan finnas behov av en allsidigare utbildning, som icke nämnvärt avviker från den som ägaren till en mindre skog behöver. Slutligen kan enligt skogsstyrelsen träningskurser i t. ex. skogskulturarbeten, plantröjning och dikessprängning bli aktuella för alla.

I ett från grunden uppbyggt utbildningssystem kan det alltså bli anledning att ha skilda utbildningslinjer för den mera avancerade skolningen av skogsarbetargruppen respektive skogsägargruppen. För närvarande är emellertid läget ett annat, i det att endast ett fåtal yrkesverksamma har någon ordnad ungdomsutbildning bakom sig. Vid sidan av arbetet med att utvidga den grundläggande utbildningen utgör därför fortbildningen av de yrkesverksamma utan tidigare skolning den största uppgiften. I fråga om denna fortbildning av redan yrkesverksamma blir skillnaden mellan olika kategorier ej så stor. Det gäller ju här framför allt att i görligaste mån fylla ut bristerna i ungdomsutbildningen. I detta syfte har främst använts 4—6 dagars kurser i redskapslära, redskapsvård och arbetsteknik samt 3 veckors allmänna kurser i skogsarbete.

På grundval av de sålunda angivna förhållandena har skogsstyrelsen kommit till den bestämda uppfattningen, att yrkesutbildningen av de egentliga skogsarbetarna icke lämpligen kan behandlas som ett fristående problem. Det skulle enligt styrelsen innebära en konstlad gränsdragning att ej behandla hela den lägre skogliga yrkesutbildningen i ett sammanhang.

Utbildningsmål och lämpliga utbildningsformer. Med hänsyn till att några principiella invändningar mot nuvarande utbildningsprogram icke framställts anser skogsstyrelsen hittills tillämpade kursformer i princip kunna

godtagas, även om en komplettering med nya kurstyper måhända är aktuell. Då anledning fortfarande finnes att pröva sig fram på nya vägar, anser skogsstyrelsen, att den fortsatta verksamheten icke bör låsas fast vid vissa kursformer.

I skogsstyrelsens promemoria lämnas en översikt beträffande de olika slag av kurser, som enligt styrelsens erfarenhet visat sig lämpliga, i samband varmed framföres vissa på de gångna försöksårens erfarenheter grundade synpunkter på kursernas närmare utformning. I samband därmed framhåller skogsstyrelsen att det, då all yrkesutbildning bör föregås av yrkesvägledning, vore önskvärt om skogliga organ och företag ville ställa fackmän till förfogande för en i större omfattning bedriven praktisk skoglig yrkesvägledning i folkskolans sista klass icke blott i de försökskommuner, där enhetsskolan prövas. Ungdomsrörelsernas skogliga verksamhet i form av skogsklubbar, exkursioner och tävlingar utgör också värdefulla bidrag till den praktiska yrkesvägledningen och bör få fortsatt stöd.

I fråga om de olika kursformerna anför skogsstyrelsen, att den skogsbetonade fortsättningsskolan, vilken står på gränsen mellan praktisk yrkesvägledning och förberedande yrkesutbildning, visat tendens att utvecklas till enbart en skoglig träningskurs, stundom ganska ensidigt inriktad på huggningsarbete. Enligt skogsstyrelsen bör större utrymme ges sådana allmänbildande ämnen som praktisk yrkesräkning, praktisk svenska samt medborgarkunskap. För att möjliggöra allsidiga praktiska övningar i skogsbruk bör kurserna åtminstone till viss del förläggas till barmarkstid.

Beträffande yrkesutbildningen i klass 9 y av enhetsskolan anför skogsstyrelsen, att det för dagen ej finnes så stor anledning att uppehålla sig vid denna utbildningsform, då densamma inom de närmaste 5—10 åren icke torde komma att få någon nämnvärd kvantitativ betydelse.

Enligt skogsstyrelsens mening torde den fullständigare grundutbildningen liksom hittills böra meddelas i särskilda ungdoms- och läringskurser. Vid dessa kurser bör meddelas undervisning i allmänna ämnen, skogsbruk i allmänhet och skogsvård, avverkning och transport m. m. samt sortimentslära och aptering m. m. Beträffande målet för undervisningen i dessa ämnen anföres i promemorian följande.

Målet för undervisningen i *allmänna ämnen* är att göra eleverna förtrogna med några av de enklare och vanligare räkneuppgifter, som möter inom skogshanteringen, att uppöva elevernas förmåga att uttrycka sig i tal och skrift, att ge en orientering om skogsnäringens betydelse och organisation, landskapsvård, jakt- och fiskevård samt att meddela kunskaper i arbetarskydd och viss färdighet i enklare olycksfalls- och sjukvård. Undervisningen i *skogsbruk i allmänhet och skogsvård* avser att skapa förståelse för vikten av en god skogsvård samt att ge elementär kunskap om skogsskötseln och dess förutsättningar samt färdighet i utförande av vanligare skogsvårdsarbeten. Undervisningen i *avverkning, transport m. m.* har till uppgift att bibringa eleverna kunskap om och färdighet i huggningsarbete, kännedom om handredskapen och färdighet i deras skötsel och vård samt en grundläggande kunskap om och viss färdighet i övrigt avverknings- och transport-

arbete. Målet för undervisningen i *sortimentslära, aptering m. m.* slutligen är kunskap om kraven på olika virkessortiment, förtrogenhet med inom skogsbruket använda måttenheter och mättningsbestämmelser samt elementär kunskap i aptering.

Med utgångspunkt från detta mål och på grund av erfarenheter från avhållna kurser anser skogsstyrelsen, att en någorlunda fullständig utbildning icke kan meddelas på nämnvärt kortare tid än 12 veckor. En kurstid på 10—12 veckor bör sålunda eftersträvas. Endast i undantagsfall bör kortare kurser än 6 veckor godkännas för erhållande av statsbidrag. I trakter, där det är svårt att få elever till längre kurser, bör kursen uppdelas i två terminer, som förlägges till tider, då jordbruksarbetet eller andra sysselsättningar icke binder eleverna så hårt. Även eljest kan sådan terminsuppdelning vara ändamålsenlig, t. ex. för att på lämpligt sätt fördela undervisningstiden mellan barmark och vinter. För att ytterligare underlätta elevrekryteringen bör utnyttjas den i fortsättningsskolestadgan givna möjligheten att från fortsättningsskoleplikten befria de elever, som genomgått fortsatt utbildning av annat slag än i stadgan särskilt angivna skolor och kurser. Sakliga skäl finnes enligt skogsstyrelsen för att dispens skall kunna beviljas generellt för elever i de längre ungdomskurserna. I anslutning härtill föreslås erforderlig ändring av inträdesvillkoren för ungdomskurserna.

Verksamheten för vidare utbildning av redan yrkesverksamma bör enligt skogsstyrelsen fortsätta med ledning av vunna erfarenheter. I promemorian redogöres för följande kurstyper, vilka därvid torde komma att bilda stommen i arbetsprogrammet och vilka företrädesvis riktar sig till skogsarbetarna, nämligen 4—6 dagars kurser med verktygs-lära och verktygsvård såsom huvudämnen, 1 veckas kurser i motorsågning, 2—5 veckors skogsarbetarkurser, 3—6 dagars körarkurser samt dikes-sprängningskurser. I det förstnämnda slaget av kurser ingår jämväl undervisning i arbetsfysiologi, arbetarskydd, olycksfallsvård och arbetsteknik vid huggning. De särskilda skogsarbetarkurserna omfattar samma ämnen som 4—6-dagarskurserna ehuru fylligare behandlade ävensom undervisning i diknings- och vägbyggnadsarbeten, enklare skogsvårdsarbeten, sprängningsteknik och slutligen vissa allmänbildande ämnen. Vid vissa skogsarbetarkurser lägges något större tonvikt på skogsvården för att utbilda arbetare, skickade att själva klara enkla skogsvårdsarbeten, att leda röjningslag m. m. Körarkurserna slutligen omfattar undervisning i hästkunskap, hovvård, körnings- och lastningsredskap, drivningsplanering, körningsteknik och basvägsfrågor.

Jämsides med nu angivna mera tekniskt betonade kurstyper bör skogsvårdsstyrelserna fortsätta och utöka sin speciellt för skogsägarna avsedda vidare utbildning i skogsvård och skogsbruk. Denna bör omfatta dels kortare specialkurser från några dagar till ett par veckor, behandlande olika delar av skogsskötseln, aptering och liknande ämnen, dels mera fullständiga skogsbrukskurser ej understigande två månader, avsedda att ge dem som skall leda och ansvara för ett bondeskogsbruk en allsidig utbildning.

Beträffande förmansutbildningen anför skogsstyrelsen, att de största skogsägande bolagen och domänverket i allmänhet själva ordnar sin förmansutbildning. Det finnes emellertid ett rätt stort behov av utbildningsmöjligheter för skogsförmän i mindre eller medelstora bolag och vid större privategendomar, vilka ej kan ordna egna förmanskurser. Genom det allmännas försorg bör därför liksom hittills kunna vid uppkommande behov ordnas sådana kurser dels med mera fullständigt och allsidigt innehåll, dels inom något speciellt ämne. Den fullständiga förmansutbildningen, kommer enligt erfarenheterna att kräva 2 à 4 månader.

Angående skogsundervisningen vid lantmannas- och lantbruksskolorna anför skogsstyrelsen, att denna står på gränsen mellan grundutbildning och vidareutbildning. Det är av stor vikt, att skolornas studieplaner utformas så, att skäligen hänsyn toges till skogsbrukets krav. Skogsstyrelsen, som icke funnit anledning att i detta sammanhang gå närmare in på den viktiga frågan om den skogliga undervisningen vid dessa skolor, förordar emellertid i princip en fortsatt utökning av nämnda undervisning. Med hänsyn till svårigheten att vintertid ordna praktiska övningar i skogsvård kan det därvid visa sig lämpligare att utbygga lantmannaskolornas vinterkurs med praktiska skogskurser omedelbart före eller efter vinterkursen än att endast öka timantalet under själva kursen. Skogsstyrelsen säger sig slutligen vilja understödja arbetsmarknadsstyrelsens önskemål om ökad arbetsteknisk utbildning och om förläggning på prov av t. ex. traktor-körningskurser till lantmannaskolor med god maskinpark.

I fråga om den kombinerade muntliga och skriftliga undervisningen, vilken redan vunnit stor spridning både för grundläggande och mera avancerade studier i olika skogliga ämnen, måste eftersträvas att i kurserna inlägges så mycket som möjligt av muntliga lektioner, praktiska tillämpningsövningar, demonstrationer och exkursioner.

Vidare framhålles i skogsstyrelsens promemoria att en rörlig instruktions- och upplysningsverksamhet visat sig värdefull och uppskattad samt att även den korta demonstration och upplysning, som kan meddelas genom film, bildserier, demonstrationsredskap o. s. v., ger påtagliga resultat. Undervisningsformen bör få vidgad tillämpning, då den synes medföra en rätt effektiv utbildning utan nämnvärt avbrott i huggarnas förtjänstarbete.

Slutligen erinrar skogsstyrelsen om att det vid kommunala skolor för yrkesundervisning och centrala verkstadsskolor hittills förekommit endast ett par skogskurser, anordnade i samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och yrkesskolan. På detta område hör enligt skogsstyrelsens mening bedrivs fortsatt försöksverksamhet. Tiden torde emellertid knappast vara mogen att för gängse skogsarbetarutbildning ordna helårskurser vid sistnämnda skolor.

Elevrekrytering, lokaler och undervisningsmateriel. Skogsstyrelsen framhåller, att elevrekryteringen till i första hand ungdomskurserna stundom

varit vanskelig att ordna, samt rekommenderar vissa åtgärder för att väcka större intresse. Sålunda bör lärarna i folkskolans avgångsklasser och ungdomsförmedlingarna hållas väl à jour med kursverksamheten, gärna med hjälp av meddelanden, som kan lämnas till eleverna. Genom skoglig klubbverksamhet och andra aktiviteter hos ungdomsorganisationerna kan deltagande i utbildningskurser stimuleras och även viss förberedande yrkesutbildning meddelas. Vidare ger ett register eller kartotek, grundat på eleverna vid skogsbetonade fortsättningsskolor, skogsklubbar, kombinerade kurser och liknande goda möjligheter att personligt nå och hålla studieintresserade ungdomar underrättade om utbildningskurserna. Slutligen framhåller skogsstyrelsen, att man genom att låta vissa kurstyper såsom skoglig ungdomskurs, längre kurs i skogsarbete och längre allmän skogsbrukskurs återkomma på bestämda tider och platser kan åstadkomma en fasthet i utbildningsverksamheten, som underlättar propagandan för densamma och blir traditionsskapande, vilket i sin tur torde inverka gynnsamt på elevtillströmningen.

Beträffande lokaler för verksamheten anför skogsstyrelsen, att inrättande av särskilda skogsarbetarskolor icke för närvarande torde vara aktuellt. Till stöd härför åberopas bland annat det förhållandet, att flertalet skogsvårdsstyrelser har tillgång till skogsvårdsgårdar, som i stor utsträckning upplåtes för utbildning i skogsarbete. Dessa gårdar är redan i viss mån centraler för den skogliga yrkesutbildningen och kommer väl att ytterligare utvecklas i den riktningen. Allt efter som verksamheten ökar kommer det emellertid att bli allt vanligare, att skogsvårdsgårdarna icke kan rymma alla de önskade utbildningskurserna och då måste andra förläggningsmöjligheter utnyttjas.

Av promemorian framgår, att mycket stora brister föreligger i fråga om skoglig undervisningsmateriel. Skogsstyrelsen anför emellertid, att den avser att intensifiera sin verksamhet på detta område, därest den personalförstärkning erhålles, varom förslag framlägges i annat sammanhang i promemorian. Arbetet på detta fält måste ske i intimt samarbete med andra skogliga organ, yrkesutbildningsmyndigheter och tillverkare av undervisningsmateriel.

Den skogliga yrkesutbildningens organisation. Enligt skogsstyrelsens mening måste det anses mindre lämpligt att inför den väntade översynen av hela yrkesutbildningens centrala organisation, för vilken i det föregående redogjorts, genomföra den av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagna fullständiga omläggningen av ledningen för en sektor av den skogliga yrkesutbildningen — skogsarbetarutbildningen — vilken så sent som år 1949 fick sin nuvarande utformning. Till stöd härför anföres, att den föreslagna skogsbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd måste bli ett provisorium, därest även skogsbruket kommer att beröras av den bebadade allmänna översynen. Det synes nämligen enligt skogsstyrelsen långt ifrån säkert, att denna nämnd och dess personal, såsom arbetsmarknadsstyrelsen förutsett, kan anslutas till

det blivande centrala organet. Även bortsett härifrån har arbetsmarknadsstyrelsen icke angivit hårande skäl för den föreslagna omorganisationen. Härom anföres i skogsstyrelsens promemoria i huvudsak följande.

Skogsvårdsstyrelsernas påstådda bristande kunskap om och erfarenhet av avverkningsarbete uppväges av den speciella sakkunskap, som genom råden i undervisningsfrågor knutits till dessa styrelser. Det väsentliga är emellertid, att lärarna har fullgod kompetens. Skogsvårdsstyrelsernas lärare utbildas vid kurser i intimt samarbete med skogsbrukets arbetsstudieorgan och har därvid i många fall fått mycket goda vitsord. Några bestämda sakligt grundade anmärkningar mot deras sätt att sköta sin uppgift har vederligen ej heller framställts. Det är mera den personliga läggningen och förmågan än anställning hos det ena eller andra organet, som avgör om en lärare är lämplig för sin uppgift. Verksamheten är mera beroende av lärarnas duglighet än av organisationsformen. Emellertid är det viktigt, att skogsvårdsstyrelsernas lärare genom repetitionskurser, studieresor och på annat sätt håller sig à jour med utvecklingen särskilt på det avverknings tekniska området.

Att råden i undervisningsfrågor icke alltid och överallt varit vad de kunde bli skall erkännas. Därav lär emellertid icke kunna dras den slutsatsen, att råden saknar förutsättningar att bli ett forum för samarbete. Med ett par undantag kan sägas att utvecklingen gått mot ett effektivare och mera förtroendefullt samarbete.

Införandet av särskilda fristående nämnder torde komma att medföra ytterligare splittring. Domänverket, skogsvårdsstyrelserna och skogsägarna måste även efter förslaget genomförande i stor utsträckning syssla med och ansvara för vissa delar av yrkesutbildningen. I egenskap av samordnande organ kommer de föreslagna nämnderna ej att ha större maktbefogenhet än de hittillsvarande råden utan får helt lita till den vilja till samarbete, som kan visas från olika håll.

Den föreslagna organisationen kan också befaras medföra en konstlad gränsdragning mellan skogsvårdsundervisningen och undervisningen i arbetsteknik m. m.

Man torde kunna räkna med att nämnderna skulle få mycket svårt att lösa lärar- och lokalfrågorna. Det har visat sig ytterligt svårt för skogsvårdsstyrelserna att få låna lärarkrafter från storskogsbruket. Av de totala lärartimmarna vid skogsvårdsstyrelsernas tekniska kurser svarar från storskogsbruket lånade lärare och instruktörer endast för 2 procent. Skogsvårdsstyrelserna har därför nödgats låta utbilda ett stort antal av sina egna befattningshavare till lärare och instruktörer i skogstekniska ämnen. Storskogsbruket och arbetsstudieorganen anser sig icke kunna i framtiden lämna skogsvårdsstyrelserna nämnvärt större hjälp än hittills i detta avseende. Då det måste antas, att dessa företag och institutioner icke kan lämna nysskapade organ för skoglig yrkesutbildning hjälp i större omfattning än vad som kommit skogsvårdsstyrelserna till del, skulle yrkesutbildningsnämnderna få utomordentligt svårt att lösa lärarfrågan.

Skogsstyrelsen har kommit till den slutsatsen, att den nuvarande organisationen i princip bör bibehållas. Såsom skäl anföres vidare, att all skoglig yrkesutbildning för skogsarbetare och skogsägare i största utsträckning bör hållas samman. Vidare anföres, att skogsvårdsstyrelserna redan svarar för den övervägande delen av den egentliga yrkesutbildningen för dessa kategorier. Dessutom har skogsvårdsstyrelserna tillgång till utbildad och pe-

dagogiskt erfaren personal för undervisning i både skogstekniska och skogsvårdande ämnen samt disponerar i de flesta fall ändamålsenligt inredda lokaler för undervisning. I övrigt anföres, att skogsvårdsstyrelserna alltmer kommit att vid sidan av sin ursprungliga skogsvårdande uppgift anlitas som allmänna skogligen organ inom sina verksamhetsområden samt att det under alla förhållanden torde bli billigare att utnyttja en redan befintlig organisation än att tillskapa en helt ny sådan.

Enligt skogsstyrelsens mening torde emellertid vissa åtgärder böra vidtagas i syfte att förbättra och effektivisera den nuvarande organisationen. Sålunda föreslås, att skogsstyrelsen skall utökas med en ledamot representerande skogsarbetarna. Vidare avser skogsstyrelsen att låta det fortsatta samarbetet med framförallt domänstyrelsen, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, arbetsmarknadsstyrelsen och skogsarbetsstudieorganen ske i mera organiserade former, exempelvis genom regelbundna överläggningar i en större krets. Hittills har samarbetet mest skett genom underhandskontakter och tillfälliga konferenser. För att klarare markera skogsvårdsstyrelsernas ansvar för yrkesutbildningen föreslås, att i förordningen för skogsvårdsstyrelserna skall direkt föreskrivas, att dessa skall verka »för den skogligen upplysningen och yrkesutbildningen» i stället för såsom nu »för utbredande av kunskap om skogsskötseln och landets skogsbruk». I syfte att förbättra och aktivisera samarbetet mellan skogsvårdsstyrelserna och dessas råd i undervisningsfrågor bör dessutom vissa tillägg göras till skogsvårdsstyrelseförordningen, innebärande att personliga suppleanter skall utses för ledamöterna, att rådets arbetsuppgifter anges samt att för rådets verksamhet skall finnas av skogsstyrelsen fastställd instruktion. I denna synes lämpligen böra föreskrivas, att vid behov särskild expertis, exempelvis representanter för arbetsmarknadsmyndigheten, yrkesutbildningsväsendet, lantbruksundervisningen eller det allmänna skolväsendet, bör adjungeras med rådet. Angående samarbetet mellan skogsvårdsstyrelserna och dessas råd anföres, att detta bör kunna ge ett ständigt bättre resultat av verksamheten. Strävan bör vara att genom rådet söka med skogsvårdsstyrelsernas utbildningsarbete samordna annan yrkesutbildning bedriven av domänverket, skogsbolag, skogsägareföreningar, kommunala yrkesskolor, lantmannaskolor och skolstyrelser. Det torde vara lämpligt, att rådet och skogsvårdsstyrelsen därjämte tar initiativ till allmänna konferenser om de skogligen yrkesutbildningsproblemen inom skogsvårdsstyrelsens verksamhetsområde.

Skogsstyrelsen har slutligen något berört ett par organisatoriska frågor i anslutning till den skogligen undervisningen vid vissa anstalter för yrkesutbildning. Enligt skogsstyrelsens mening bör sålunda tillstånd ges för anordnande av skogligen kurser vid kommunala yrkesskolor, i vilkas uppgifter enligt gällande regler icke ingår utbildning i skogsarbete eller skogsbruk. I detta sammanhang erinrar skogsstyrelsen om att statsmakterna i annat sammanhang uttalat, att hinder icke borde möta att i dessa undervisningsanstalters regi ordna lantbruksutbildning, vilken även den är undantagen i stad-

gan för den kommunala yrkesundervisningen. Möjligheter bör även öppnas för de centrala verkstadsskolorna att, om förutsättningar eljest är för handen, anordna skogliga linjer. Därvid förutsättes, att överstyrelsen för yrkesutbildning samråder med skogsstyrelsen i de frågor rörande kursplaner, lärarbehörighet m. m., som uppstår i samband med skogliga kurser i överstyrelsen underställda skolor. Vidare bör enligt skogsstyrelsen de ansvariga skogliga myndigheterna få bättre insyn och visst inflytande på den skogliga utbildningen inom lantbrukets skolor. I sådant syfte bör skogsvårdsstyrelserna beredas tillfälle att föreslå en ledamot i styrelserna för dessa skolor. Det torde dessutom finnas anledning för lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen att träffa överenskommelse om det samarbete, som kan erfordras vid utformningen och den fackliga inspektionen av den skogliga undervisningen vid dessa skolor liksom i fråga om lärarbehörighet m. m.

Personalfrågor. Skogsstyrelsen föreslår, att ämbetsverket skall tillföras en ny tjänst såsom byrådirektör i lönegrad 33, vars innehavare helt kan ägna sin tid åt den skogliga utbildningsverksamheten. Genom 1949 års beslut om ordnandet av den statsunderstödda skogliga yrkesutbildningen förstärktes skogsstyrelsen med en tjänst i lönegrad Ce 27, vars innehavare likväl måst tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter. Huvuddelen av det med undervisningsverksamheten förenade arbetet har pålagts en förste byråsekreterare i lönegrad Ce 29 vid sidan av andra ansvarsfulla göromål. Denna anordning måste emellertid på längre sikt anses synnerligen otillfredsställande. I övrigt föreslås beträffande skogsstyrelsen, att medel skall anvisas för anställande av två specialutbildade lärare. Det har nämligen visat sig utomordentligt lämpligt att hos skogsstyrelsen ha tillgång till dylika lärarkrafter, som kan medverka vid den centralt ordnade instruktionsutbildningen och vid behov fungera som kursledare eller speciallärare särskilt hos de mindre skogsvårdsstyrelser, där lärarfrågan är vanskelig att lösa. Hittills har för dessa uppgifter hos skogsstyrelsen funnits en amanuens och en extra ordinarie tjänsteman (skogsmästare), vilket visat sig vara otillräckligt.

I fråga om skogsvårdsstyrelsernas personalfrågor framhåller skogsstyrelsen, att det oundgängligen nödvändiga tillskottet av lärarpersonal uppgår till 12 yrkeslärare, varav hälften bör placeras i 17 och hälften i 19 lönegraden, samt 6 helårsanställda instruktörer med lön eller arvode motsvarande 12 lönegraden. Därutöver kräver verksamhetens tilltagande omfattning inrättande i vissa län av särskilda befattningar som ledare för undervisningsarbetet. För närvarande torde direkt behov av sådana tjänster finnas hos skogsvårdsstyrelserna i Jönköpings, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Då i några fall frågan torde kunna lösas genom utbyte av en assistentbefattning mot en förste assistentbefattning, räknar skogsstyrelsen endast med två helt nya befattningar. Dessa bör i avvaktan på en översyn av skogsvårdsstyrelsepersonalens löneställning placeras i 27 lönegraden. Ytterligare tre à fyra skogsvårdsstyrelser torde inom en snar framtid behöva tillföras särskilda tjänster för utbildningsledare. Då den

personalförstärkning, som skogsstyrelsen begär, endast är avsedd att möta det aktuella behovet, måste vid en utbyggnad av den skogligen yrkesutbildningen ytterligare personal tillföras organisationen. Kostnaderna för den föreslagna personalförstärkningen torde under ett övergångsår få bestridas från det särskilda kursanslaget. Styrelsen utgår emellertid från att befattningarna därefter kommer att uppföras på avlöningsstaten, tills vidare såsom extra ordinarie. I övrigt anför skogsstyrelsen i huvudsak följande i fråga om personalbehovet hos skogsvårdsstyrelserna.

Skogsvårdsstyrelserna har hittills icke erhållit någon personalförstärkning av praktisk betydelse för att möta den ökade arbetsbelastning, som följt med den nya yrkesutbildningsverksamhet, som ålades dem år 1949. I mycket större utsträckning än som då förutsattes har skogsvårdsstyrelserna varit nödsakade att taga i anspråk egen personal för detta arbete. På många håll har emellertid gränsen nu nåtts för vad som kan åstadkommas inom ramen för gällande personalstat utan att andra viktiga arbetsuppgifter i alltför hög grad eftersättes.

Inom skogsstyrelsen har utredning verkställt angående den tid skogsvårdsstyrelsernas samt för ändamålet lånad personal använt för undervisningsarbete under budgetåret 1952/53. Av utredningen framgår, att den del av yrkesutbildningsverksamheten, som tillkom genom 1949 års beslut, däri inberäknat skälig andel i allmän planläggning och administration, kräver fem jägmästare, tio skogvaktare och sex förmän (instruktörer). Den personalförstärkning, som skogsvårdsstyrelserna erhållit för att fullgöra utbildningsuppgifterna, uppgår till ungefär halva detta antal. Av denna anledning har skogsvårdsstyrelserna nödgats i viss mån eftersätta andra arbetsuppgifter för att kunna tillfredsställande lösa den viktiga yrkesutbildningsfrågan. Det är alltså enligt skogsstyrelsen uppenbart, att skogsvårdsstyrelserna måste erhålla en personalförstärkning dels för att ersätta personal, som tagits från andra arbetsuppgifter, dels för att möjliggöra den ökning av den skogligen yrkesutbildningen, som icke längre kan anstå. Först och främst erfordras därvid skickliga yrkeslärare. Vid beräkningen av personalbehovet har skogsstyrelsen utgått från en önskvärd och genomförbar ökning av verksamheten under de närmaste åren med 100 procent för den grundläggande utbildningen i ungdomskurser och 50 å 75 procent för övriga kurstyper.

Elevunderstöd. Skogsstyrelsen, som undersökt mathållningskostnaderna vid de av skogsvårdsstyrelserna anordnade kurserna, framhåller att starka skäl talar för en höjning av elevunderstödet respektive traktamentsstipendiet från 4 till 5 kronor för dag. Sådant bidrag bör utgå med samma belopp vid alla kurstyper. Skogsstyrelsen är däremot med hänsyn till stipendieförmåner vid annan yrkesutbildning icke för närvarande beredd att i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen föreslå någon höjning av stipendiet för förlorad arbetstid. Stipendier av denna typ bör dock enligt skogsstyrelsen kunna utgå vid alla slag av kurser i skogsarbete, alltså även vid körarkurser. Vidare anser skogsstyrelsen önskvärt, att även deltagare i andra än ungdoms- och förmanskurser skall få del i inkomsten av utfört arbete i form av arbetspremier. Regeln att statsbidraget till skogsarbetarkurser skall minskas med inkomsten av utfört arbete bör därför utgå. Slutligen föreslås, att

elever vid ungdoms- och förmanskurs samt vid annan skogsbrukskurs skall tillerkännas resebidrag enligt samma grunder som vid skogsarbetar- och körarkurser. Dylika bidrag utgår nämligen vid annan ungdomsutbildning och vid hushållningssällskapens kursverksamhet. Liksom i fråga om sistnämnda slag av kurser bör enligt skogsstyrelsen resebidrag dock icke utgå vid kurser kortare än 6 dagar, vilken begränsning synes böra införas även för skogsarbetarkurser. Kortare kurser förlägges nämligen i regel så, att nämnda resekostnader icke uppkommer.

Statsbidragsregler. De nuvarande huvudprinciperna för statsbidragsgivningen skall enligt skogsstyrelsens förslag bibehållas. Här om anför skogsstyrelsen i huvudsak följande.

För närvarande utgår statsbidraget till skogsvårdsstyrelsernas kurser med 100 procent av vissa slags kostnader och 75 procent av andra. Detta innebär, att i genomsnitt 15 procent av den totala kostnaden måste bestridas av lokala bidrag. Främst har sådana bidrag erhållits från landstingen, men även från bolag och skogsägareföreningar lämnas hjälp. Arbetsmarknadsstyrelsen har i sitt förslag utgått från att staten bör helt bekosta den skogliga yrkesutbildningen, vilken åsikt omfattas av många, som yttrat sig i frågan. Administrativt sett skulle förslaget genomförande innebära en avsevärd förenkling. Statsanslaget skulle i så fall behöva uppräknas med omkring 20 procent. Emellertid gäller för praktiskt taget all annan yrkesutbildning på motsvarande plan, att en fördelning av kostnaderna sker mellan staten och lokala organ såsom landsting, kommuner, stiftelser. Skogsstyrelsen har också uppmärksammat, att en märkbar ökning av verksamheten kunnat genomföras i de län, där de lokala organen — främst landstinget — visat intresse för saken och anslagit större belopp. Skogsstyrelsen finner därför övervägande skäl tala för att bibehålla de nuvarande huvudprinciperna för statsbidragsgivningen.

Vidare framhåller skogsstyrelsen lämpligheten av att bestämmelserna i kungörelserna den 3 juni 1949 (nr 388) angående statsunderstödda skogsbrukskurser och den 13 oktober 1944 (nr 679) angående understöd av statsmedel åt vissa elever vid skogsbrukskurser sammanföres i en gemensam kungörelse. I anslutning härtill anføres, att de i förstnämnda kungörelse fastställda reglerna om statsbidragets beviljande bör tillämpas för alla kurser. Vid sammanförandet av nyssnämnda båda författningar till en kungörelse bör enligt skogsstyrelsen dels införas ökad möjlighet till bidrag för vissa av skogsföretag och andra anordnade kurser, dels genomföras en allmän förenkling av bidragsreglerna. Här om anför skogsstyrelsen i huvudsak följande.

Till den kursverksamhet, som bedrivs av skogsföretag m. fl., har hittills i mindre omfattning utgått understöd i form av stipendier till eleverna vid vissa kurser, vid vilka kursplan och lärare godkänts av skogsvårdsstyrelse. Företagens verksamhet är av naturliga skäl huvudsakligen av intern betydelse, och kurser av sådan typ torde ej behöva understödjas med statsmedel annat än i form av elevunderstöd. I den mån skogsföretag, skogsägareföreningar eller andra anordnar grundläggande yrkesutbildningskurser, som är öppna för allmänheten, och kurserna i övrigt fyller kraven på statsunderstödda skogsbrukskurser, bör hinder icke möta att efter provning ge

bidrag enligt gällande bestämmelser även till lärar- och driftskostnader. Principen bör härvid vara, att endast sådana kurser understödjes, som direkt vidgar de för allmänheten öppna yrkesutbildningsmöjligheterna.

Vid alla kurstyper utom kombinerade kurser utgår för närvarande statsbidrag med hela kostnaden för traktamentsstipendier. Då kombinerade kurser i alla andra avseenden är jämställda med skogsarbetarkurser, bör helt statsbidrag kunna utgå även vid kombinerade kurser, såsom fallet för övrigt är på lantbrukets område. Där kan vidare statsbidrag utgå även till traktamentskostnader för särskilt anlitad lärare eller instruktör. Motsvarande bestämmelse bör gälla vid skogliga utbildningskurser. I överensstämmelse med vad som gäller vid statsunderstödd utbildningsverksamhet på lantbrukets område bör vidare statsbidrag kunna utgå, när elevantalet är minst sju. Kravet på ett minsta elevantal av tio vid ungdomskurs och förmanskurs bör sålunda utgå. För att få igång ungdomsutbildningsverksamheten i trakter, där intresset ännu är litet, kan det nämligen vara nödvändigt att till en början hålla kurser med ett mindre antal elever. Tidsfristen för avgivande av slutlig ansökan bör inskränkas till en månad, såsom nu gäller för hushållningssällskapens del.

Skogsstyrelsen tillstyrker slutligen arbetsmarknadsstyrelsens förslag, att åt skolöverstyrelsen skall uppdragas att i samråd med skogliga myndigheter verkställa en översyn av bestämmelserna angående statsbidrag till skogsbetonade fortsättningsskolor i syfte att bättre anpassa dessa bestämmelser efter de särskilda förhållanden, varunder denna skolform arbetar. Därest särskilda bestämmelser behöver utformas för statsbidrag till skogliga kurser, anordnade av kommunala anstalter för yrkesutbildning eller centrala verkstadsskolor, torde det få ankomma på överstyrelsen för yrkesutbildning att framlägga förslag i frågan.

Kostnadsberäkningar. Skogsstyrelsen har med ledning av de gångna årens erfarenheter beräknat medelsbehovet under nästa budgetår för den av styrelsen förutsatta verksamheten till 1 000 000 kronor i enlighet med följande sammanställning.

1. Bidrag till kurser		
Skogliga ungdomskurser	190 000	
Kurser i skogsarbete, huggning m. m.	225 000	
Kurser i skogsarbete, körning m. m.	40 000	
Förmanskurser	20 000	
Kombinerade kurser (i såväl skogsarbete som skogsbruk i övrigt)	100 000	
Instruktionsverksamhet	45 000	
Elevunderstöd	70 000	690 000
2. Instruktörsutbildning		25 000
3. Inköp av för skogsvårdsstyrelserna gemensam undervisningsmateriel m. m.		25 000
4. Personalkostnader (övergångsvis)		
Skogsstyrelsen	48 000	
Skogsvårdsstyrelserna	212 000	
		<hr/>
		Summa kronor 1 000 000

Skogsstyrelsen har vid beräkningen av medelsbehovet till bidrag till kurser utgått från cirka 500 elever i skogliga ungdomskurser, omkring 600 elever i längre skogsarbetarkurser och 2 500 å 3 000 elever i kortare specialkurser. Härtill kommer rörlig instruktionsverksamhet för 6 000 å 8 000 deltagare och kombinerade kurser med cirka 2 000 elever.

I fråga om instruktörsutbildningen har skogsstyrelsen räknat med två längre fullständiga instruktörskurser jämte fyra å fem kortare special- eller repetitionskurser årligen, förutsatt att domänenverket och skogsarbetsstudieorganen i viss omfattning fortsätter sin instruktörsutbildning.

Beträffande det till inköp av undervisningsmateriel m. m. beräknade beloppet anför skogsstyrelsen, att det i fråga om dyrbarare hjälpmedel för undervisningen, t. ex. körredskap och utrustning för motorsågsundervisning, skulle vara ändamålsenligt att skogsstyrelsen inköpte och till skogsvårdsstyrelserna utlånade lämpligt sammansatta demonstrationsuppsättningar. I övrigt avses beloppet för utarbetande av en upplysande broschyr, som kan spridas genom ungdomsorganisationer, ungdomsförmedlingar, folkskolor, fackföreningar m. fl. för att öka kännedom om de möjligheter till skoglig yrkesutbildning, som står till ungdomens förfogande.

Vad slutligen angår personalkostnaderna förutsätter skogsstyrelsen, att desamma från och med budgetåret 1955/56 skall överföras till skogsstyrelsens respektive skogsvårdsstyrelsernas avlöningsanslag.

B. Yttrandena.

Sammanfattningsvis kan anföras, att nära nog samtliga remissmyndigheter synes dela skogsstyrelsens uppfattning om angelägenheten av att den skogliga yrkesutbildningen intensifieras. I det av *domänstyrelsen* avgivna yttrandet framhålles exempelvis särskilt nödvändigheten av ett vidgat allmänt stöd åt ifrågavarande utbildning. Ökade anslag för verksamheten tillstyrkes även av *överstyrelsen för yrkesutbildning*. Vidare anför *arbetsmarknadsstyrelsen*, som konstaterar att ett flertal av de i arbetsmarknadsstyrelsens promemoria framförda förslagen upptagits av skogsstyrelsen, att de förslag, beträffande vilka överensstämme råder i de av skogsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen framlagda promemoriorna, skyndsamt bör förverkligas. Därmed skulle en utökning av skogsarbetarutbildningen omedelbart kunna ske, vilket enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning är ytterst angeläget. *Skogsvårdsstyrelsen i Kristianstads län* anför, att skogsstyrelsens förslag torde få anses vara ett minimiprogram. Samma åsikt uttalas av *skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län*, som betecknar förslaget såsom mycket blygsamt. *Skogsvårdsstyrelsen i Skaraborgs län* framhåller, att skatteinkomsterna från skogen motiverar ett väsentligt bättre stöd från det allmännas sida till den skogliga yrkesundervisningen än som utgår för närvarande.

Även om sålunda en intensifiering av den skogliga yrkesutbildningen tillstyrkes i princip av så gott som alla remissinstanser, gör emellertid dessa samtidigt mer eller mindre omfattande erinringar mot skilda avsnitt av

skogsstyrelsens förslag. Sålunda framföres beträffande organisationen av utbildningsverksamheten i en del fall helt nya förslag, framför allt rörande den centrala ledningen. I andra fall åter betonas, att en verksamhet i enlighet med de av skogsstyrelsen uppdragna riktlinjerna måste betraktas såsom ett provisorium i avvaktan på dels en i åtskilliga yttranden föreslagen översyn av skogsarbetarutbildningen, dels den förutsatta utredningen rörande hela yrkesutbildningsverksamhetens centrala ledning. Särskilt inom skogsvårdsstyrelsernas råd i undervisningsfrågor har uttalanden gjorts härom. Delade meningar föreligger vidare beträffande de olika utbildningsformerna. Från skogsvårdsstyrelsernas sida framföres slutligen vissa erinringar mot bestämmelserna rörande elevunderstöd och statsbidrag. Erinringarna går i huvudsak ut på att bidragsreglerna bör ytterligare förenklas samt på att bidragen bör ökas.

Helt avstyrkande utlåtanden har avgivits blott av *statskontoret* och *Föreningen Värmlands skogsarbetsstudier*. Såsom skäl för sitt avstyrkande anför *statskontoret* att förutsättningar svårigen kan anses föreligga för att i rådande statsfinansiella läge genomföra ett så kostnadskrävande förslag som det av skogsstyrelsen framlagda. Dessutom finner ämbetsverket synnerligen angeläget att resultatet av 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas arbete avvaktas, innan det överväges att i olika hänseenden intensifiera den lägre skogligen yrkesutbildningen. Slutligen må även nämnas, att *Sveriges skogsägareförbund* helt allmänt uttalar, att förslagen icke är tillfredsställande i vad avser skogsarbetarutbildningen, varför förbundet icke anser sig kunna tillstyrka desamma i denna del.

Utbildningsbehovets omfattning och karaktär, utbildningsmål m. m. De av skogsstyrelsen anförda synpunkterna rörande utbildningsbehovets omfattning delas så gott som helt av samtliga remissmyndigheter. I några yttranden har emellertid skogsstyrelsens bedömanden i berörda hänseende gjorts till föremål för erinringar. *Överstyrelsen* för yrkesutbildning ifrågasätter sålunda, huruvida icke frågan om kursverksamhet inom skogsbruket för arbetslösa bör bli föremål för uppmärksamhet i förevarande sammanhang. Enligt nu gällande bestämmelser för yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. fl. kan dylika kurser avse alla yrkesområden utom skogsbruket. Vidare anför *en av ledamöterna i rådet för undervisningsfrågor hos skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län*, att behovet av utbildade skogsarbetare är betydligt större än förekomsten av större skogskomplex anger. Även bondeskogsbruket har sålunda behov av kunniga skogsarbetare. *Värmlands skogsarbetsstudier* framför erinringar mot att skogsstyrelsens förslag ej omfattar alla kategorier av skogsarbetare, t. ex. flottningsarbetarna har lämnats utanför. Vidare anföres, att beräkningarna av antalet fasta skogsarbetare är alltför schematiska och att en utbildning, som omfattar endast 10 procent av nytillkommande skogsarbetare, måste anses vara alldeles otillräcklig.

Vissa remissmyndigheter har icke ansett sig kunna dela skogsstyrelsens

uppfattning, att yrkesutbildningen av de egentliga skogsarbetarna ej lämpligen kan behandlas som ett fristående problem. 1952 års yrkesutbildnings-sakkunniga anför sålunda, att utbildningen av yrkesarbetare i egentlig mening och av självständiga företagare avser helt olika utbildningsmål. Skogsstyrelsens uppfattning, att den grundläggande utbildningen bör vara gemensam för de blivande skogsägarna och för skogsarbetarna, delas dock av de sakkunniga. Den vidareutbildning, vilken på samma sätt som inom andra näringsgrenar bör följa efter grundutbildningen för de båda kategorierna, företer emellertid enligt de sakkunniga väsentliga skiljaktigheter. Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län anför, att den grundläggande yrkesutbildningen bör skiljas från den fortsatta yrkesutbildningen, sedan avgörande träffats i frågan om den centrala ledningen för all yrkesutbildning. Föreningen skogsarbeten anför, bland annat, att begreppsförvirring beträffande utbildning i skogsarbete och utbildning i skogsvård ofta medfört en oklar målsättning vid fastställande av kurstyper och utbildningsprogram. Skogsarbetarutbildningen har därför hittills icke kunnat tillförsäkras den stadga, som måste eftersträvas och som är utmärkande för annan yrkesutbildning. Föreningen finner skogsstyrelsens uppfattning, att skogsarbetarutbildningen ej lämpligen kan behandlas som ett fristående problem, svårförståelig ur praktiska synpunkter. Liknande uttalanden har gjorts av Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning samt Mellan- och sydsvenska skogsbrukets arbetsstudier. Arbetsstudieavdelningen anför sålunda, att den förberedande utbildningen på ett tidigt stadium bör vara gemensam för blivande skogsarbetare och hemmansägare. Utbildningen av skogsarbetare bör därefter bedrivas efter en särskild linje. Sistnämnda sammanslutning framhåller, att yrkesutbildningen i princip bör differentieras för de båda huvudgrupperna, skogsarbetare och skogsägare. Landsorganisationen i Sverige anför beträffande skogsstyrelsens åsikt att någon egentlig gräns icke finnes mellan skogsarbetarnas och skogsägarnas olika behov av yrkesutbildning, att utbildningen i arbetsteknik är det väsentligaste. Efter den grundläggande utbildningen, som i enlighet med gängse yrkesutbildningspraxis huvudsakligen bör omfatta arbetsteknik, bör följa den mera avancerade med påbyggnadskurser, varigenom skogsägarna får sitt behov av utbildning i skogsskötsel tillfredsställt. Det synes därför nödvändigt att upprätthålla en klar gräns i utbildningsbehoven. Sveriges skogsägareförbund gör gällande, att skogsstyrelsens nyssnämnda åsikt icke är riktig. De egentliga skogsarbetarna bildar nämligen en växande och alltmera klart avgränsad yrkesgrupp med samma berättigade krav på utbildning i sitt yrke som andra arbetstagar i vårt nutida samhälle. Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening anser icke lämpligt, att undervisningen i skogsvård blandas samman med yrkesutbildningen av skogsarbetare. Icke heller Svenska lantarbetsgivareföreningen kan ansluta sig till skogsstyrelsens uppfattning, att yrkesutbildningen av de egentliga skogsarbetarna ej lämpligen kan behandlas som ett fristående problem.

I fråga om utbildningsmålet framhåller vidare domänstyrelsen, att detta be-

träffande elever i enhetsskolans klass 9 y och den yrkesbetonade fortsättnings-skolan bör vara att ge eleverna viss kunskap i ett yrke och den näring detta tillhör, d. v. s. en fullig yrkesorientering. För den egentliga yrkesutbildningen bör målet vara, att yrkesutövarna skall få större möjligheter att finna en god bärning och för skogens vidkommande även att skapa en yrkesmedveten skogsarbetarkår. Enligt *arbetarskyddsstyrelsen* bör ett av målen för utbildningen vara att genom införande på bred front av en rationell arbetsteknik åstadkomma en väsentlig och bestående minskning av yrkesskaderiskerna i skogsarbete. *Riksförbundet Landsbygdens folk* anser, att frågorna rörande vidareutbildningen av redan yrkesverksamma skogsarbetare är problem, som så småningom kommer att bortfalla. Utbildningens slutgiltiga organisation bör fördenskull taga sikte på framför allt ungdomens yrkesutbildning. Förbundet anser emellertid, att möjligheter till vidareutbildning av redan yrkesverksamma skogsarbetare bör finnas inom organisationens ram även sedan yrkesutbildningen varit verksam under en lång följd av år.

Utbildningsformer. Endast i en del yttranden har erinringar framställts mot de av skogsstyrelsen såsom lämpliga anvisade utbildningsformerna. Sålunda framhåller *domänstyrelsen* — som ansluter sig till skogsstyrelsens förslag att en stor del av utbildningsverksamheten bör bedrivas vid till tid och plats bestämda kurser, s. k. fasta kurser, och att utbildning av redan yrkesverksamma bör bedrivas genom rörlig instruktionsverksamhet — att nyssnämnda fasta kurser med fördel kan kompletteras med en eller flera fasta skogsarbetarskolor. Dylika skolor skulle ge en värdefull stadga åt utbildningen och skulle dessutom utgöra goda centra dels för forskning i skogsbrukets arbetslära, dels för lärare och instruktörer. Därest resurserna ej skulle räcka till för såväl utbildning av redan yrkesverksamma som för ungdomsutbildningen, bör den senare ges företrädesrätt. *Arbetarskyddsstyrelsen* finner det angeläget, att avverkningstekniken och främst arbetstekniken vid huggningsarbetet erhåller den framträdande plats i undervisningen, som betingas av bland annat det förhållandet, att det övervägande antalet yrkes-skador vid skogsarbete är att hänföra till huggningsarbetet. Den praktiska undervisningen i arbetsteknik vid avverkning anses med utgångspunkt härifrån icke ha fått tillfredsställande utrymme såvitt angår den föreslagna 12 veckors ungdomskursen. Det synes därför oundvikligt med en utökning av kurstiden. Från *skogsvårdsstyrelsernas* sida har icke gjorts några invändningar mot de av skogsstyrelsen ifrågasatta utbildningsformerna. Där- emot har länsarbetsnämnderna gjort vissa uttalanden i berörda hänse- ende. Sålunda uttalar *länsarbetsnämnden i Stockholms län*, att det synes tveksamt, om det med framgång skall kunna anordnas skogsbetonade fort- sättningskolor inom länet eller skogsarbetarlinjer vid länets centrala verk- stadsskola eller vid dess kommunala yrkesskolor. Även *länsarbetsnämnden i Jönköpings län* uttalar tveksamhet beträffande den föreslagna utbyggna- den av de skogsbetonade fortsättningskolorna. För sin del anser nämnden, att ungdomskurserna bör erhålla större utrymme än skogsstyrelsen före-

slagit. I övrigt anför nämnden, att utbildningen i praktiskt skogsarbete bör få större utrymme vid lantmannaskolorna samt att förslaget att förelägga skogliga linjer till centrala verkstadsskolor knappast kan förverkligas annat än i ett mycket begränsat antal län. *Länsarbetsnämnden i Kronobergs län* framhåller, att den föreslagna utökningen av undervisningen i skogsarbets praktiska utförande vid lantmannaskolorna synes mindre lämplig. *Länsarbetsnämnden i Hallands län* anser sig ej kunna rekommendera åtgärder för att utöka den skogsbetonade fortsättningsskolans verksamhet. För att bibringa därav intresserade elever skoglig utbildning är ungdomskurser att föredraga. Jämväl enligt *länsarbetsnämnden i Örebro län* bör man lägga mindre vikt vid den utbildningsverksamhet, som i skogligt avseende bedrivs vid den yrkesbetonade fortsättningsskolan, emedan denna skolform torde vara under avskrivning. Det synes icke heller vara genomförbart att intensifiera den praktiska yrkesvägledningen i folkskolans avslutningsklasser. Däremot torde en allmänt omfattande skogsarbetarutbildning av längre karaktär, anordnad efter mönster av kurserna vid kommunala yrkesskolor och centrala verkstadsskolor, vara en väsentlighet, som man icke kan underlåta att pröva. *Länsarbetsnämnden i Kopparbergs län* framhåller, att utvecklingen av yrkesutbildningen i klass 9 y av enhetsskolan är en angelägenhet, som i framtiden kan få stor betydelse. *Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län* slutligen understryker behovet av en fast organiserad skoglig yrkesutbildning vid lämpliga lantmannaskolor. Därvid framhålles lämpligheten av att lägga det schemat överskjutande behovet av skoglig utbildning såsom fortsättningskurser efter lantmannaskolans ordinarie terminsslut. Däremot anser nämnden icke lämpligt eller möjligt att anordna direkta skogsutbildningskurser vid de centrala verkstadsskolorna i länet annat än i form av längre eller kortare instruktionskurser för högt kvalificerade arbetare för utbildning inom specialiserade, maskintekniska områden. Beträffande kommunala yrkesskolor bör skoglig utbildning upptagas på försök. Slutligen framhålles vikten av att största möjliga fasthet åstadkommes såväl beträffande kurstider som platser.

Av övriga remissmyndigheter anser sig *Sveriges lantbruksförbund* icke helt kunna acceptera den form av utbyggnad utav undervisningen, som skogsstyrelsens förordat. Kurserna bör sålunda enligt förbundet avse allenast redan yrkesvana eller sådana personer, som önskar övergå till skogsarbete. Utbildningen av ungdom däremot bör så långt det är möjligt med hänsyn till erforderlig avvägning mellan ämnena läggas på fortsättningsskolorna och lantmannaskolorna. *Svenska landstingsförbundet* har intet att erinra mot den av skogsstyrelsen förordade utökningen av skogsundervisningen vid lantmanna- och lantbruksskolor. Icke heller enligt landstingsförbundets mening torde tiden ännu vara mogen för ett mera definitivt inordnande av skogsundervisningen i undervisningsplanerna för de centrala verkstadsskolorna eller de kommunala skolorna för yrkesutbildning. *Föreningen skogsarbeten* anför i huvudsak, att en effektiv yrkesutbildning efter moderna riktlinjer utgör en förutsättning för ett fullgott resultat av strä-

vandena att ge en grundlig skolning åt skogsarbetarkåren. Detta nya utbildningsbehov för cirka 100 000 personer torde icke tillfredsställande kunna tillgodoses genom den av skogsstyrelsen föreslagna utvidgningen av skogsvårdsstyrelsernas traditionella undervisning i skogsvård till att omfatta jämväl undervisning i arbetsteknik m. m. Man torde även med säkerhet kunna förutsätta, att skogsarbetarkåren kommer att avsevärt öka, när tendensen alltmera synes bli att virket från småskogsbruket försäljes på rot till förädlingsindustrierna, som för avverkningen oftast anlitar egna arbetare. För denna ökade skogsarbetarkår bör finnas utbildningsformer, som tager direkt sikte på den framtida sysselsättningen. I övrigt anför föreningen, att särskilt för ungdomsutbildningens del anspråk kan göras på en yrkesutbildning, som är fast organiserad såväl till tid som rum och som till omfattning och värde är likvärdig med andra utbildningsalternativ. En likställighet med annan yrkesutbildning är sålunda ett angeläget önskemål.

Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning anser, såsom redan framgått av det föregående, att yrkesutbildningen på skogsbrukets område efter den gemensamma förberedande utbildningen i den skogsbetonade fortsättningskolan respektive klass 9 y i enhetsskolan, vilken senare utbildningsform enligt föreningen icke tillräckligt beaktats av skogsstyrelsen, bör uppdelas på en linje för skogsägare och en linje för skogsarbetare. Den senare linjen bör inledas med en ungdomskurs, i vilken ämnet skogsvård bör få en relativt underordnad plats. Däremot bör utbildningen i avverkning ges betydligt större utrymme. Ämnena virkestransport, aptering m. m. och skogsuppskattning bör inskränkas. Ungdomsutbildningen bör enligt föreningen förlängas till 14—16 veckor samt bedrivs vid fasta kurser eller skolor. Utöver de av skogsstyrelsen förordade utbildningsformerna föreslås anordnande av dikessprängningskurser, bergborrarkurser, flottarekurser samt kurser för avverkningsförmän. I avvaktan på en fullt utbyggd yrkesutbildning för skogsarbetare anses emellertid utbildningen såsom ett provisorium i huvudsak kunna bedrivs med de av skogsstyrelsen förordade kurstyperna, eftersom dessa ej förutsätter någon förberedande utbildning. *Mellan- och sydsvenska skogsbrukets arbetstudier* anser, att yrkesutbildningen av skogsarbetare bör bedrivs i form av dels ungdomsutbildning vid skogsbetonade fortsättningskolor och 12 veckors ungdomskurser, dels utbildning i arbetstekniska ämnen och skogsvård av sådana yrkesverksamma, som icke har ungdomsutbildning, dels ock påbyggnadskurser i samma ämnen för skogsarbetare, som erhållit undervisning i nyssnämnda utbildningsformer. I fråga om ungdomskurserna ifrågasättes en betydande utökning av undervisningen i ämnet avverkning och transport. Såsom exempel på kurser i arbetstekniska ämnen anges 3 veckors kurs för huggare, 1 veckas kurser i verktygsvård för huggare, i häst- och hovvård samt för hästkörare ävensom 4 veckors kurser för hästkörare och för traktorförare. I fråga om påbyggnadskurserna förordas i detta hänseende kurser i motorsågning, i bergborrning och sprängning samt i dikning och dikessprängning. *Värmlands skogsarbetsstudier* anför, att de av skogsstyrelsen skisserade

kursplanerna ej är till fyllest, varför desamma måste få helt annan utformning. Särskilt framhålles, att utbildningen i avverkning och transport bör utökas. *Sveriges arbetares centralorganisation* framhåller, att utbildningen i motorsågning och verktygsvård bör ges förtursrätt. *Svenska lantarbetsgivareföreningen* anser, att den skogliga yrkesutbildningen först efter hela den egentliga ungdomsutbildningen bör uppdelas på olika linjer för de skilda kategorierna. Utbildningen av redan yrkesverksamma bör enligt föreningen uppläggas efter samma principer som för ungdomar, dock med den skillnaden, att man torde få inskränka sig till kortare kurser. *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* framhåller, att den skogliga yrkesutbildningen — som bör vara enhetlig — bör påbörjas i den skogligt betonade fortsättningsskolan, varefter den mera mogna och mera omfattande yrkesutbildningen bör äga rum dels vid lantmannaskolor, dels i särskilda ungdoms- eller lärlingskurser i fasta förläggningar. För redan yrkesverksamma, behöver yrkesutbildningen kompletteras med kortare specialkurser. Förbundet tillstyrker vidare förslagen rörande skogliga kurser eller linjer vid centrala verkstadsskolor. *Sveriges skogsägareförbund* anser de av skogsstyrelsen föreslagna kurserna alltför korta. För att bli en yrkesskicklig skogsarbetare kräves enligt förbundet en vida mer omfattande utbildning.

I ett flertal av yttrandena framhålles, att 1952 års yrkesutbildningssakkunniga bör få i uppdrag att utreda jämväl yrkesutbildningen för skogsarbetare. Önskemål härom har sålunda uttalats av *domänstyrelsen*, *skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län*, *vissa av de till skogsvårdsstyrelserna knutna råden i undervisningsfrågor*, *Föreningen skogsarbeten*, *Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning*, *Värmlands skogsarbetsstudier*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Sveriges skogsägareförbund* samt *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening*. Jämväl 1952 års yrkesutbildningssakkunniga har uttalat sig angående denna fråga och därvid anfört, att uppläggnings- och utformningen av den egentliga skogsarbetarutbildningen bör bli föremål för fortsatta överväganden. *Länsarbetsnämnden i Gävleborgs län* förutsätter, att ifrågavarande sakkunniga även sysslar med skogsarbetarutbildningen.

Elevrekrytering, lokaler och undervisningsmateriel. Mot de av skogsstyrelsen gjorda uttalandena angående lämpliga åtgärder för ökad elevrekrytering på förevarande område samt angående behovet av lokaler och undervisningsmateriel för verksamheten har icke framställts några erinringar i de avgivna remissutlåtandena i vidare mån än som framgår av vad som anförts under utbildningsformerna.

Organisationen. I fråga om yrkesutbildningens organisation har i flertalet yttranden gjorts invändningar mot skogsstyrelsen förslag. I åtskilliga yttranden har emellertid förslagen tillstyrkts åtminstone såsom ett fortsatt provisorium. Flera av invändningarna är av principell natur. Sålunda anser *domänstyrelsen*, att till den centrala myndighet, åt vilken verksamheten anförtros, bör knytas en nämnd. Ledamöterna i denna skall representera och

utes av respektive myndigheter och intressegrupper, vilka beröres av förevarande utbildningsfrågor. En liknande nämnd bör även finnas hos de verkställande organen i länen. Skogsvårdsstyrelsernas uppgifter i fråga om utbildning i skogsarbete bör icke sträcka sig längre än till omhändertagande av skogsägarnas utbildning på detta område inom ramen för skogsvårdsstyrelsernas allmänna, skogsvårdande uppgifter. Slutligen uttalar domänstyrelsen att, då motiv saknas att frilägga skogsarbetarutbildningen från övrig yrkesutbildning, förstnämnda utbildning bör inordnas under överstyrelsen för yrkesutbildning. *Arbetsmarknadsstyrelsen* finner alltjämt sitt förslag vara bäst ägnat att skapa förutsättningar för ett nödvändigt intimt samarbete mellan alla av skogsarbetarutbildningen intresserade parter. Med hänsyn till den planerade utredningen om yrkesutbildningens centrala ledning vill arbetsmarknadsstyrelsen emellertid icke motsätta sig, att lösningen av organisationsfrågan för skogsarbetarutbildningen får anstå intill dess nämnda utredning verkställt. *1952 års yrkesutbildningsakkunniga* framhåller, att uppbyggnaden och utformningen av den egentliga skogsarbetarutbildningen förefaller att behöva bli föremål för fortsatt övervägande. Såsom ett provisorium i avvaktan på resultatet av en sådan utredning bör verksamheten i vad angår utbildningen av skogsarbetare tills vidare läggas upp och anordnas i överensstämmelse med arbetsmarknadsstyrelsens förslag med de förändringarna, att länsorganen, skogsbrukets yrkesutbildningsnämnder, ordnas i huvudsak efter mönster av de yrkesnämnder, som finnes vid yrkesskolorna, och att den centrala ledningen förlägges till en inom överstyrelsen för yrkesutbildning organiserad sektion för skoglig yrkesutbildning. Vidareutbildningen av de blivande skogsägarna bör däremot liksom hittills handhas av skogsvårdsstyrelserna och, i den mån central ledning erfordras, av skogstyrelsen. *Skolöverstyrelsen* anför, att den lägre skogliga yrkesutbildningen, på sätt skogstyrelsen förordat, alltjämt bör handhas väsentligen av skogstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna, innan slutlig ställning tagits till 1952 års yrkesutbildningsakkunnigas förslag. Liknande uttalande göres av *arbetsmarknadsstyrelsen*.

Flertalet av skogsvårdsstyrelserna har icke haft något att erinra mot skogstyrelsens förslag beträffande organisationen. Delvis avvikande mening har emellertid uttalats av *skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län*, som framhåller, att en intensifierad verksamhet inom den nuvarande organisationen bör äga rum i avvaktan på ett avgörande beträffande den väntade omorganisationen av den centrala ledningen för all yrkesutbildning. Efter denna övergångstid bör emellertid den grundläggande utbildningen i fortsättningskolan, ungdomskurser, enhetsskolans klass 9 y och allmänna skogsbrukskurser m. m. skiljas från den fortsatta yrkesutbildningen. Den senare bör nämligen handhas under högsta myndigheten för yrkesutbildning. Uttalanden i samma riktning göres av *skogsvårdsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län*, som anser att verksamheten i princip bör bedrivas som hittills, intill dess frågan om yrkesundervisningens centrala ledning blivit föremål för utredning. Den provisoriska karaktären hos skogstyrelsens förslag så-

vitt angår organisationen har även understrukits vid remissbehandlingen inom ett flertal av de till skogsvårdsstyrelserna knutna råden i undervisningsfrågor. Från viss ledamot av nämnda råd hos skogsvårdsstyrelserna i Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län har vidare framhållits, att skogsbrukets och skogsarbetarnas målsmän och ej skogsvårdsstyrelserna bör utse de i råden ingående representanterna samt att råden bör få en mer självständig ställning. Även skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län ifrågasätter, att ledamöterna i råden bör utses av nyssnämnda kategorier. Vissa ledamöter av råden hos skogsvårdsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län har vidare uttalat, att utbildningen av skogsarbetare bör handhas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Skogsvårdsstyrelsen i Kronobergs län föreslår en utökning av antalet ledamöter i skogsstyrelsen och i lantmannaskolornas styrelser. Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län anser, att eftersom den lägre lantbruksundervisningen står under lantbruksstyrelsens överinseende, skogsstyrelsen bör vara tillsynsmyndighet för motsvarande utbildning inom skogsbruket. Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län slutligen anser, att råden bör utökas med representanter för folk- och yrkesskolor samt för länsarbetsnämnden. Därigenom bör effektivare samarbete kunna åstadkommas än om expertis endast vid behov adjungeras med rådet.

Även länsarbetsnämnderna har i princip tillstyrkt skogsstyrelsens förslag beträffande organisationen. Enligt länsarbetsnämnderna i Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län bör dock den nuvarande organisationen bibehållas såsom ett provisorium i avvaktan på resultatet av 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas arbete och den ifrågasatta utredningen rörande yrkesutbildningens centrala ledning. Länsarbetsnämnden i Östergötlands län framhåller emellertid, att överstyrelsen för yrkesutbildning även under ett provisorium bör få ett deciderat inflytande vid utbildningens organisation. Vidare anför länsarbetsnämnden i Jönköpings län, att inrättandet av särskilda yrkesutbildningsnämnder torde vara den mest effektiva lösningen. Ett flertal länsarbetsnämnder har föreslagit, att skogsvårdsstyrelsernas råd i undervisningsfrågor skall utökas med ytterligare representanter för länsarbetsnämnderna, skolmyndigheter, skogsägareföreningar, landstinget, det större skogsbruket samt skogsarbetarna. Önskemål i detta avseende uttalas sålunda av länsarbetsnämnderna i Östergötlands, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Skaraborgs, Värmlands och Jämtlands län. Länsarbetsnämnden i Västerbottens län anför i denna fråga helt allmänt, att det icke är till fyllest för skogsvårdsstyrelserna att vid behov kunna anlita experter. Länsarbetsnämnden i Västernorrland län understryker vikten av ett fastare samarbete mellan den nuvarande ledningen för undervisningen och de övriga organ, som är engagerade i skogsbrukets problem. Även länsarbetsnämnden i Blekinge län framhåller, att samordningsfrågan bör ägnas större uppmärksamhet.

Flertalet av de i ärendet hörda enskilda sammanslutningarna har icke ansett sig helt kunna tillstyrka skogsstyrelsens förslag beträffande verksamhetens framtida organisation. Föreningen skogsarbeten framhåller sålunda,

att skogsstyrelsens förslag ej ger skogsarbetarna och storskogsbruket rimlig medbestämmanderätt i fråga om yrkesutbildningen. Det gör däremot arbetsmarknadsstyrelsens förslag. *Föreningen skogsarbetens och domänstyrelsens arbetsstudieavdelning* instämmer i föreningens och domänstyrelsens förslag, att ledningen av undervisningen bör anförtros åt överstyrelsen för yrkesutbildning. *Jämväl Mellan- och sydsvenska skogsbrukets arbetsstudier* anser, att skogsarbetarutbildningen bör handhas av yrkesutbildningsmyndighet, medan utbildningen av skogsägare bör anförtros skogsvårdsstyrelserna. *Värmlands skogsarbetsstudier*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen* samt *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivarförening* framhåller, att skolöverstyrelsen bör svara för utbildningen i fortsättningsskolan och klass 9 y av enhetsskolan, skogsstyrelsen för utbildningen i skogsvård och skogshushållning samt överstyrelsen för yrkesutbildning eller annan blivande yrkesutbildningsmyndighet för utbildningen av skogsarbetare. *Lantarbetsgivareföreningen* anser därjämte skogsstyrelsens förslag innebära ett föregripande av den förestående översynen av yrkesutbildningens organ. *Landsorganisationen i Sverige* föreslår, att skogsstyrelsens förslag, att skogsarbetarna skall bli representerade i skogsstyrelsen, utsträcker till att gälla även skogsvårdsstyrelserna. I övrigt understrykes angelägenheten av att yrkesutbildningen inom skogsbruket snarast samordnas med övrig yrkesutbildning under samma chefsmyndighet som denna. *Jämväl Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet* framhåller, att skogsarbetarutbildningen bör samordnas med övrig yrkesutbildning. *Sveriges arbetares centralorganisation* anser önskvärt, att skogsarbetarna erhåller två representanter i skogsvårdsstyrelserna. Enligt *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* bör det anstå med utökning av skogsstyrelsen med en representant för skogsarbetarna. *Sveriges skogsägareförbund* finner det icke vara en lämplig utväg att anförtro den egentliga skogsarbetarutbildningen åt skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna. Nämnda styrelser är redan nu belastade med så många arbetsuppgifter att de åtminstone tills vidare icke bör åläggas ytterligare krävande uppgifter. Enligt förbundets mening har den grundläggande ungdomsutbildningen och fortbildningen av de egentliga skogsarbetarna sitt rätta forum i överstyrelsen för yrkesutbildning. *Svenska yrkesskolföreningen* uttalar förhoppning om att den ifrågasatta översynen av yrkesutbildningens centrala ledning skall lyckas åstadkomma större planmässighet och enhetlighet i fråga om utbildningens organisation. Föreningen anför vidare, att en ledamot av skogsvårdsstyrelsen bör ingå i de eventuellt inrättade yrkesnämnderna för skoglig utbildning vid yrkesskola. Dessutom föreslås, att en expert på skogliga frågor i skogsstyrelsen skall utses till föredragande i överstyrelsen för yrkesutbildning rörande den skogliga yrkesutbildningen. Av de enskilda sammanslutningar, som tillstyrkt skogsstyrelsens förslag, anför *Riksförbundet Landsbygdens folk*, att förbundet icke har något att erinra mot att ledningen och utövandet av den lägre skogliga yrkesutbildningen handhas av skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna intill dess 1952 års yrkesutbildningssakkunniga avlämnat sitt betänkande och frågorna rörande

yrkesutbildningens centrala ledning blivit avgjorda. Förbundet förutsätter emellertid, att berörda organ erhåller det begärda anslaget och därigenom beredes möjligheter att utöka sin personal av anställda i erforderlig grad. Liknande uttalande göres av *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet*, som endast med stor tvekan biträder förslaget, att skogsstyrelsen tills vidare skall vara chefsmyndighet med avseende å yrkesutbildningen inom skogsbruket.

Personalfrågor. Av de centrala myndigheter, som avgivit utlåtanden över skogsstyrelsens promemoria har domänstyrelsen och skolöverstyrelsen berört frågan om lämplig lärarpersonal för verksamheten. *Domänstyrelsen* anför härom, att denna fråga för skogsarbetarutbildningens del kan ordnas på ett bättre sätt än för närvarande. Sålunda framhåller domänstyrelsen, att de stora skogsförvaltningarna, om de anförtros en roll i arbetarutbildningen, har betydligt bättre förutsättningar än skogsvårdsstyrelserna att hålla och rekrytera en kår av yngre skogsmän med de bästa förutsättningar att i nära samarbete med det större skogsbruket utbilda de större skogsföretagens arbetare. Därigenom nås huvudparten av skogens yrkesarbetare. *Skolöverstyrelsen* anser, att stor vikt bör fästas vid lärarnas pedagogiska utbildning. Pedagogiska utbildningskurser bör därför snarast möjligt anordnas av överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd med skolöverstyrelsen och skogsstyrelsen. Hos skogsstyrelsen bör under den föreslagna byrådirektörstjänsten inrättas en konsulenttjänst i 29 lönegraden, vars innehavare bör såsom huvuduppgift ha att följa utbildningsverksamheten ur rent pedagogisk synpunkt.

Av övriga remissmyndigheter har särskilt skogsvårdsstyrelserna uppehållit sig vid personalfrågorna. I ett flertal yttranden har därvid uttalats, att den av skogsstyrelsen föreslagna personalökningen ej är till fyllest. *Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län* anser sålunda att inrättandet av 12 yrkeslärartjänster ej torde vara tillräckligt. *Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län* uttalar, att den föreslagna personalförstärkningen ej ens täcker det aktuella behovet utan dylik förstärkning bör komma samtliga skogsvårdsstyrelser till del. *Skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län* betecknar förslaget såsom ett minimikrav. Även *skogsvårdsstyrelsen i Hallands län* anser förslaget i fråga om ökning av personal vara alltför restriktivt. Skogsvårdsstyrelsen behöver för egen del minst en lärare med skogsskoleutbildning och en instruktör för att möta det aktuella behovet. Förslaget att hos skogsstyrelsen inrätta tjänster för ambulerande lärare synes vara otillräckligt. *Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län* uttrycker sin förvåning över att skogsstyrelsen icke räknat med ytterligare personal för Värmlands län, som är ett av landets skogrikaste. För att effektivt kunna driva undervisningsverksamheten vid styrelsens nya skogsvårdsgård samt i länet i övrigt föreligger ett trängande behov av ytterligare en jägmästare och en biträdande länsskogvaktare. *Skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län* delar skogsstyrelsens uppfattning att en personalförstärkning för skogsvårdsstyrelsernas undervis-

ningsverksamhet är ofrånkomlig. För skogsvårdsstyrelsens del föreligger sålunda behov av en befattningshavare med skogsmästarekompetens. Enligt *skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län* är det angeläget att det direkta behovet av särskild studierektor blir tillgodosett även i Kopparbergs län. *Skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller, att personalramen icke bör göras för snäv, om ett gott resultat av den skogliga yrkesundervisningen skall ernås. I övrigt kan angående skogsvårdsstyrelsernas yttranden anföras, att *skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län* anser förhastat att, så länge frågan om yrkesutbildningen är under omprövning, inrätta en byrådirektörstjänst hos skogsstyrelsen. *Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län* framhåller, att den föreslagna personalförstärkningen bör ske i sådan form, exempelvis genom inrättande av arvodestjänster, att en eventuell omorganisation ej försvåras. Enligt *skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* synes skäligt och angeläget att lärarpersonalen, som många gånger har ett pressande arbete och ofta på övertid, kompenseras härför med lönetillägg eller i annan form höjd ersättning. Lärarnas löneförmåner har berörts även av *skogsvårdsstyrelsen i Skaraborgs län*, som föreslår, att även styrelsens egna läns-skogvaktare skall erhålla ersättning enligt 19 lönegraden eller kompenseras på annat sätt under den tid de tjänstgör som självständiga och ansvariga ledare av kurser i skogsbruk.

Endast i två av yttrandena från länsarbetsnämnderna har framställts erinringar mot skogsstyrelsens förslag i personalfrågan. Sålunda anför *länsarbetsnämnden i Värmlands län*, att det med hänsyn till skogsbrukets omfattning och betydelse i Värmlands län synes vara nödvändigt, att skogsvårdsstyrelsen i detta län erhåller en heltidsanställd tjänsteman för ledningen av utbildningsverksamheten. Vidare framhåller *länsarbetsnämnden i Kopparbergs län* såsom sin uppfattning, att skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län bör tillföras en heltidsanställd utbildningsledare.

Landsorganisationen i Sverige understryker vikten av att skogsstyrelsens ställning som chefsmyndighet i enlighet med förslaget betraktas såsom ett provisorium, så att den personella och administrativa utrustningen organiseras på sådant sätt att en smidig överföring sedan kan ske. Ett oefftergivligt krav är vidare, att de tjänster, som inrättas för yrkesutbildningsverksamheten inom skogsstyrelsen, icke tages i anspråk för att fylla personalbrist inom andra delar av styrelsens verksamhetsområde. *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund*, som anser, att tyngdpunkten av undervisningen bör förläggas dels till skogligt betonade fortsättningsskolor, dels till bland annat lantmannaskolor, berör lärarfrågan vid dessa skolor. Vid fortsättningsskolorna synes tills vidare såväl skogsvårdsstyrelsernas som annan tillgänglig kvalificerad personal lämpligen kunna användas såsom lärare. I fråga om lantmannaskolorna däremot är det av stor betydelse att lärarkrafter med högre skoglig utbildning anställas vid dem. Att bereda sådan personal full sysselsättning året runt torde icke möta några svårigheter.

Elevunderstöd och statsbidragsregler. Bortsett från skogsvårdsstyrelserna har remissinstanserna med några undantag ej haft något att erinra mot skogsstyrelsens förslag i denna del. Sålunda påpekar *överstyrelsen för yrkesutbildning*, att statsbidrag till den skogliga yrkesutbildning, som står under skogsstyrelsens tillsyn, utgår efter förmånligare grunder än vad som gäller för statsbidragen till kommunala anstalter för yrkesundervisning. Detsamma gäller studiehjälpen. Med hänsyn till pågående utredning finner *överstyrelsen* icke lämpligt att föreslå andra grunder i fråga om statsbidrag för skoglig undervisning vid kommunala anstalter för yrkesundervisning än vad som gäller för yrkesundervisningen i övrigt vid dessa anstalter. Däremot finner *överstyrelsen* önskvärt, att elever vid skogliga kurser vid kommunala skolor för yrkesundervisning skall äga åtnjuta samma studiehjälp som elever vid de under skogsstyrelsens tillsyn stående kurserna. Med anledning av skogsstyrelsens förslag att frågan om statsbidragsreglerna för skogsbetonade fortsättningsskolor skall utredas har *skolöverstyrelsen* erinrat om att timarvode TC 17 för närvarande utgår till lärarna vid dessa kurser och att statsbidraget utgör 100 procent av nämnda arvode. Om väl kvalificerade yrkeslärare anlitas för denna undervisning synes det rimligt att timarvode utgår efter gynnsammare grunder. Det bör övervägas om icke statsbidrag i någon form bör kunna utgå för att helt eller delvis täcka dessa merkostnader. *Överstyrelsen* är emellertid ej beredd att nu framlägga preciserade förslag i dessa hänseenden. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser fortfarande, att en väsentlig höjning av stipendierna för förlorad arbetsförtjänst för deltagare i skogsarbetarkurser bör ske. *Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län* understryker vikten av att understöd och stipendier tilltages så att vederbörande kursdeltagare icke lider någon större förlust. Även *länsarbetsnämnden i Jämtlands län* ifrågasätter om de av skogsstyrelsen föreslagna stipendierna är av den storlek, som kräves för att stimulera elevrekryteringen. Då understöd eller arbetspremier avses skola utgå, anser nämnden det vidare inkonsekvent att icke all undervisning skall vara avgiftsfri. *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet* förordar, att traktamentsersättningen höjes till 5 kronor per dag samt att ersättningen för förlorad arbetsförtjänst höjes till 15 kronor per dag för familjeförsörjare och till 10 kronor per dag för icke familjeförsörjare, som uppnått 18 års ålder. *Landsorganisationen i Sverige* ansluter sig till vad sålunda förordats av Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet. Jämväl *Sveriges arbetares centralorganisation* anser, att stipendierna för förlorad arbetsförtjänst bör sättas något högre än skogsstyrelsen föreslagit. Organisationen anför vidare, att ersättning, jämväl beträffande resekostnader, bör utgå från och med första undervisningsdagen. *Svenska yrkesskolföreningen* anför, att det icke förefaller lämpligt att t. ex. statsbidrag utgår efter helt olika grunder för likartad utbildningsverksamhet på ett och samma yrkesområde, endast därför att kursernas huvudmän sorterar under olika centrala tillsynsmyndigheter.

Vad härefter angår skogsvårdsstyrelserna gör däremot flertalet av dessa anmärkningar mot skogsstyrelsens förslag på förevarande punkt. Anmärk-

ningarna innebär i huvudsak, att staten bör bekosta all skoglig utbildning av ifrågavarande art, att statsbidraget bör utgå efter enhetligare grunder än hittills samt att över huvud taget ytterligare förenklingar bör genomföras beträffande de nu gällande bestämmelserna. *Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län* anser sålunda, att staten helt bör bekosta den skogliga yrkesutbildningen. Liknande uttalanden göres av *skogsvårdsstyrelserna i Gotlands och Kronobergs län*. Sistnämnda skogsvårdsstyrelse framhåller, att ytterligare förenklingar bör kunna vidtagas i fråga om statsbidragsreglerna. Någon differentiering av statsbidraget för kurstyper och i olika slags utgifter bör icke förekomma liksom ej heller olika storlek på statsbidrag för olika slag av kostnader i samband med kursverksamheten. *Skogsvårdsstyrelsen i norra Kalmar län* anser den föreslagna förenklingen obetydlig. Enligt skogsvårdsstyrelsens mening bör en omläggning av statsbidragsreglerna ske så att bidragen inarbetas i skogsvårdsstyrelsernas stater. Jämväl *skogsvårdsstyrelsen i Kristianstads län* anför, att vissa ytterligare förenklingar av gällande bidragsbestämmelser bör kunna vidtagas för att underlätta verksamhetens rationella bedrivande. De skäl, som anförts för en differentiering av statsbidraget för olika kurstyper, har i praktiken visat sig oberättigade. Ej heller synes bärande motiv kunna förebringas för att olika stort statsbidrag skall utgå för olika slag av kostnader, vilka alla är lika nödvändiga för genomförandet av kursverksamheten. Vidare anføres, att statsbidrag enligt skogsvårdsstyrelsens uppfattning bör utgå med 100 procent till kursverksamheten i sin helhet. Då emellertid detta av olika skäl ej kan förväntas bli fallet, föreslås, att statsbidraget generellt skall utgå efter viss annan procent, förslagsvis 85 procent. Stipendium bör utgå oberoende av om kursdeltagare kan bo hemma eller ej. *Skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län* anser det vara av väsentlig betydelse att samma bidragsmöjlighet beredes deltagarna i samtliga de föreslagna kurstyperna oberoende av kursernas längd. Resekostnadsersättningar och stipendier för förlorad arbetstid bör utgå med hela det belopp, som vederbörande har att vidkännas. Med hänsyn till förhållandena i länet anser skogsvårdsstyrelsen vidare, att statsbidrag även bör utgå till kurser av kortare längd än 6 dagar. *Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län* föreslår, att bidragsreglerna förenklas genom att traktamentsstipendierna ersättes med fri kost, att stipendium för förlorad arbetsförtjänst skall få utgå för kurs i skogsarbete och annan skogsbrukskurs med en längd av 6—24 dagar i följd, att reseersättning skall utgå lika för alla kurser, att det 75-procentiga statsbidraget ersättes med ett 100-procentigt bidrag, att personalens rese- och traktamentskostnader vid alla kurser föres antingen på kursanslaget eller omkostnadsanslaget samt att övriga kostnader ersättes på samma sätt och ur samma anslag för alla kurser. Enligt *skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* synes det mera rättvist olika landsändar emellan, att statsbidrag lämnas med 100 procent. Skulle detta icke gå att genomföra, anses bidrag med 85 procent till verksamheten i dess helhet och utan differentiering på olika utgiftsposter vara en påtaglig förbättring ej minst ur bokföringssynpunkt. I sistnämnda fall förutsättes att återstående

15 procent av kurskostnaderna täckes med lokala bidrag. Vidare anföres, att fullt statsbidrag jämväl bör utgå, om ett enskilt företag i enlighet med av myndigheterna godkänd plan anordnar kurser, till vilka allmänheten äger tillträde. Samma förmåner bör också lämnas, om ett företag anordnar kurser för sina egna anställda, dock under förutsättning att verksamheten sker i vederbörande skogsvårdsstyrelses regi. Ur förenklingssynpunkt bör slutligen allmänna planer för kurser av olika slag utarbetas av skogsstyrelsen. *Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län* ifrågasätter, om icke ur rättvisesynpunkt stipendier för förlorad arbetstid även bör utgå till elever vid skogsvårds- och allmänna skogsbrukskurser. Det föreslagna stipendiebeloppet synes dessutom vara för lågt i förhållande till de aktuella dagsverkspriserna. Vidare föreslås, att statsbidrag till kursverksamheten skall beviljas generellt med 100 procent eller i varje fall efter en enhetlig procentsats utan differentiering på olika utgiftsposter. I övrigt anser skogsvårdsstyrelsen rimligt, att varje organisation, som vill bedriva kursverksamhet, också kommer i åtnjutande av samma förmåner i form av statsbidrag. Jämväl *skogsvårdsstyrelsen i Skaraborgs län* uttalar, att rätten till statsbidrag ej bör förbehållas skogsvårdsstyrelserna. Resersättning bör utgå, även om det gäller kurser av kortare varaktighet än 6 dagar. Därjämte framhålles vikten av att statsbidragsbestämmelserna göres så enkla och tydliga som möjligt. I fråga om traktamentsstipendierna föreslår *skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län*, att dessa skall utgå med ett belopp motsvarande högst vad eleverna fått erlægga för kost och logi, dock med högst 8 kronor per dygn. Vidare föreslår skogsvårdsstyrelsen, att ersättning för resekostnader skall utgå vid kurser med mindre än 6 undervisningsdagar samt att stipendier för förlorad arbetsförtjänst efter skälighetsprövning skall utgå jämväl till elever vid s. k. annan skogsbrukskurs eftersom erfarenheten visat att även skogsarbetare och löntagare bevistar dylika kurser. Ej heller anses skäl föreligga för att göra skillnad i formerna för bidrag till sist omnämnda slags kurser och andra kurser. *Rådet för undervisningsfrågor hos skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter en höjning av stipendierna för förlorad arbetstid och förordar därför en översyn av bidragsreglerna. *Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län* ifrågasätter lämpligheten av att författningsmässigt reglera frågan om arbetspremier. Bestämmelser härom bör i stället kunna införas i särskilda tillämpningsföreskrifter. I övrigt anföres att bestämmelsen om 10 deltagare som minimum för ungdoms- och förmanskurs synes böra kvarstå. *Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län* slutligen anser, att goda skäl finnes för arbetsmarknadsstyrelsens förslag att staten helt bör bekosta yrkesutbildningen. Kan detta icke genomföras bör förenkling åstadkommas genom tillämpning av enhetlig bidragsprocent. Skogsvårdsstyrelsen ställer sig även tveksam inför förslaget om att minimikravet på elevantal vid ungdomskurs skall sänkas från 10 till 7.

Kostnaderna. Frågan om kostnaderna för utbildningsverksamheten har berörts endast i några yttranden.

Sålunda bemöter *domänstyrelsen* skogsstyrelsens påstående, att det under alla förhållanden blir billigare att utnyttja en redan befintlig organisation än att tillskapa en helt ny sådan, samt anför, att styrelsen finner sannolikt att förhållandet kan bli det motsatta. Jämväl *landsorganisationen i Sverige* ifrågasätter, om icke skogsstyrelsens förslag kommer att innebära ytterligare kostnader för statsverket. Kostnadsskillnaden mellan skogsstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens förslag kan därför komma att bli rätt blygsam. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anför, att den i sitt förslag beräknade personalkostnaderna till 629 540 kronor, medan skogsstyrelsen för detta ändamål beräknat endast 260 000 kronor, vilket synes bero på att skogsstyrelsen icke kalkylerat med något anslag till deltidsanställda lärare, instruktörer och föreläsare. Arbetsmarknadsstyrelsen beräknade sistnämnda kostnader till 230 000 kronor. Vidare har skogsstyrelsen icke medräknat kansli-kostnaderna. Skogsstyrelsens beräkningar är därför icke direkt jämförbara med de i arbetsmarknadsstyrelsens promemoria framlagda. Det synes emellertid som om den verkliga skillnaden mellan kostnaderna enligt de båda förslagen endast består däri, att skogsstyrelsen föreslår lägre stipendiebelopp. *Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län* framhåller, att något verkligt bärande motiv för ett särskilt kursanslag knappast synes föreligga annat än övergångsvis. En uppräknig av skogsvårdsstyrelsernas löne- och omkostnadsanlag med motsvarande belopp är betydligt enklare. Därvid förutsättes, att kursmedlen skiljes från övriga medel i statförslag och bokföring.

I övrigt har i en del yttranden framhållits angelägenheten av att medel till utbildningsverksamheten anvisas i tillräcklig omfattning. Sålunda anför *Riksförbundet Landsbygdens folk*, att det kostnadsförslag, som framlagts för yrkesundervisningen under budgetåret 1954/55, kommer att bli otillräckligt, när organisationen blivit fullt utbyggd och effektiv och i högre grad än hitintills utnyttjas av skogsarbetarna. Förbundet anser sig därför böra understryka att organiserandet och bedrivandet av den skogligen yrkesundervisningen icke får stagnera på grund av att statsbidraget i förevarande sammanhang beräknas endast till 1 000 000 kronor utan bör utvecklas och uppbyggas så, att yrkesutbildningen inom skogsbruket blir fullt jämställd med yrkesutbildningen inom övriga näringsgrenar i landet.

V. Departementschefen.

Yrkesutbildningen inom det svenska skogsbruket är i jämförelse med motsvarande utbildning inom andra näringsgrenar av relativt sent datum. Såsom framgår av den föregående redogörelsen omfattade nämnda utbildning ursprungligen framför allt undervisning i skogsskötsel och andra ämnen av intresse för driften av det enskilda skogsbruket. Egentlig yrkesutbildning, d. v. s. undervisning i skogsarbetenas rent tekniska utförande, förekom strängt taget icke förrän på 1930-talet, då dylik undervisning igångsattes av, bland andra, domänverket och vissa större skogsbolag. Först genom 1949

års riksdags beslut angående yrkesutbildning inom jordbruk och skogshandling uppdrogs riktlinjerna för den nuvarande, av skogsvårdsstyrelserna bedrivna statsunderstödda yrkesutbildningsverksamheten på skogsbrukets område, omfattande dels grundläggande yrkesutbildning för ungdom, dels vidareutbildning av yrkesvana. Denna verksamhet, vilken i större utsträckning än vad tidigare var fallet tager sikte på den stora gruppen av skogsarbetare, har såsom framgår av skogsstyrelsens i det föregående återgivna redogörelse i stort sett visat en gynnsam utveckling. Härigenom har skogsvårdsstyrelserna kommit att svara för den övervägande delen av den lägre skogliga yrkesutbildningen i landet även i vad densamma avser undervisning i de rent arbetstekniska ämnena.

Vid sidan av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet på yrkesutbildningens område bedrivs emellertid även en omfattande dylik verksamhet av domänverket, skogsägareföreningar och skogsbolag m. fl. Därjämte förekommer skogligt inriktad undervisning vid vissa fortsättningsskolor och lantmannaskolor.

Av den föreliggande utredningen framgår klart, att den här ifrågavarande skogliga yrkesutbildningsverksamheten icke är på långt när tillräcklig för att tillgodose behovet. Enligt skogsstyrelsens beräkningar kan för närvarande — bortsett från eleverna i lantmannaskolor och fortsättningsskolor — endast omkring 300 personer årligen erhålla grundläggande skoglig yrkesutbildning, medan utbildningsbehovet uppgår till minst 12 000 om året. Det är uppenbarligen icke försvarligt, att den lägre yrkesutbildningen inom skogsnäringen, som är av livsviktig betydelse för vårt land och dess försörjning, är betydligt sämre lottad än motsvarande yrkesutbildning på andra områden. Som ett första mål uppställer skogsstyrelsen emellertid endast, att utbildningsmöjligheterna skall förbättras så, att cirka tio procent av sistnämnda antal eller omkring 1 200 personer årligen skall kunna beredas fullgod grundutbildning, varjämte det framhålles såsom ett önskemål, att antalet elever i skogsbetonad fortsättningsskola samtidigt ökas från nuvarande 2 000 till 3 000 å 4 000. Även om en sådan förbättring, såsom framhållits av vissa remissmyndigheter, torde få anses jämförelsevis blygsam, finner jag mig dock kunna biträda, att denna målsättning tages till utgångspunkt vid en omläggning av den nuvarande yrkesutbildningen. För de närmaste åren torde dock såsom skogsstyrelsen föreslagit endast cirka 500 elever beräknas för ungdomskurserna.

I fråga om yrkesutbildningens bedrivande för framtiden får jag i övrigt anföra följande.

Vad först beträffar grundlinjerna för utbildningen har olika meningar gjort sig gällande. Sålunda går arbetsmarknadsstyrelsens förslag ut på att skogsarbetarutbildningen skall skiljas från annan skoglig yrkesutbildning och inriktas på en utveckling av den praktiska färdighet, som erfordras för själva avverkningen och transporten av virket. Åtskilliga remissinstanser har gett uttryck för liknande uppfattning. Å andra sidan har skogsstyrelsen framhållit, att utbildningen av skogsarbetare icke lämpligen

kan eller bör behandlas som ett fristående problem, skilt från utbildningen av de självständiga företagen, skogsägarna. Enligt skogsstyrelsens åsikt bör därför i vart fall den grundläggande utbildningen vara gemensam för samtliga yrkesutövare. Till denna mening, som biträts av flera remissinstanser, kan jag ansluta mig. Även för yrkesarbetaren torde det nämligen vara av stort värde att utöver den rena yrkesfärdigheten ha fått en åtminstone grundläggande utbildning i exempelvis virkesvård, vägbyggnad, dikning och vissa skogsvårdsarbeten. Vidare må anföras, att — såsom skogsstyrelsen framhållit — de i skogen arbetande icke utgör någon klart avgränsad yrkesgrupp ävensom att de egentliga skogsarbetarna är förhållandevis få. Det torde icke heller kunna bestridas, att yrkesarbetarna i stor utsträckning tages i anspråk även för sådana arbeten, som icke har direkt samband med avverkning och transport av virke. Härtill kommer, att något definitivt val av yrke i allmänhet ännu icke ägt rum vid den ålder, då den första yrkesutbildningen bör påbörjas.

Om sålunda den grundläggande undervisningen enligt min mening bör vara gemensam, synes däremot starkare skäl kunna åberopas för att den fortsatta yrkesutbildningen skall bedrivas efter i huvudsak skilda linjer för de olika grupperna. Efter att ha lämnat det första utbildningsstadiet bakom sig har nämligen skogsägaren behov av fördjupade kunskaper i sådana ämnen, som är av betydelse för driften vid ett privat skogsbruk, t. ex. skogsvård, skogsekonomi och avverkningsplanering. Den egentlige skogsarbetaren behöver däremot i första hand ytterligare utbildning i arbetsplanering samt arbets- och maskinteknik. Jag delar emellertid skogsstyrelsens uppfattning, att skillnaden mellan de olika kategorierna icke är så stor i nuvarande läge, då endast få av dem, som nu är verksamma på ifrågavarande område, har någon ordnad ungdomsutbildning bakom sig. Ej heller ifråga om den fortsatta yrkesutbildningen synes därför skäl finnas att helt skilja ut de egentliga skogsarbetarna.

Beträffande utbildningsformerna innebär skogsstyrelsens förslag, att de nuvarande formerna med vissa kompletteringar skall i huvudsak bibehållas men att verksamheten skall intensifieras. I stort sett kan jag biträda förslaget även i denna del. Jag delar sålunda, bland annat, skogsstyrelsens åsikt om lämpligheten av att större uppmärksamhet ägnas yrkesvägledningen ävensom att undervisningen vid den skogsbetonade fortsättningskolan ges större omväxling samt fördjupas i vissa ämnen. I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i en den 19 februari 1954 dagtecknad proposition (nr 97) föreslagit riksdagen att till speciell ungdomsverksamhet på det skogliga området för kalenderåret 1954 anslå tillhoppa 85 000 kronor.

Den fullständigare grundutbildningen torde såsom för närvarande böra meddelas i särskilda ungdoms- och lärlingskurser. Emellertid vill jag understryka, att mycket även skulle vinnas, om vid uppgörandet av kursplanerna för lantmannaskolorna hänsyn i större utsträckning än för närvaran-

de toges till det skogliga utbildningsbehovet. Enligt min mening är det med hänsyn till det nära sambandet mellan jordbruk och skogsbruk i vårt land naturligt, att sådana undervisningsanstalter, som är verksamma i trakter, där skogen är av större betydelse, ger sin undervisning en utpräglat skoglig inriktning. I likhet med skogsstyrelsen anser jag däremot tiden icke vara inne att anordna någon mera omfattande skogsarbetarutbildning vid kommunala yrkesskolor eller centrala verkstadsskolor. Hinder torde dock icke böra möta att, då särskilda förutsättningar är för handen, anordna skogliga kurser även vid dylika skolor.

Vad skogsstyrelsen i övrigt föreslagit rörande utformningen av olika kurser synes vara i stort sett väl avvägt och lämpligt att ligga till grund för den fortsatta verksamheten. Jag vill dock understryka, att liksom för närvarande stor frihet bör finnas vid anordnandet av kurserna.

Ej heller enligt min mening synes tillräckliga skäl finnas att inrätta särskilda skogsarbetarskolor. Det alltmer ökade antalet skogsvårdsgårdar torde i stor utsträckning kunna täcka behovet av lokaler. Vidare synes möjlighet finnas att i icke ringa utsträckning använda de lägre lantbruksundervisningsanstalternas lokaler. Det i vissa remissyttranden uttalade önskemålet om minsta möjliga ändringar i fråga om tid och plats för undervisningen synes emellertid böra i möjligaste mån tillgodoses.

Vad härefter angår yrkesutbildningens organisation får jag erinra om att arbetsmarknadsstyrelsens förslag innefattar en fullständig omläggning av den centrala ledningen, såvitt angår skogsarbetarutbildningen, i det att denna föreslås skola anförtros åt en fristående nämnd (skogsbbrukets centrala yrkesutbildningsnämnd). Lokalt innebär förslaget, att verksamheten skall understödjas, kompletteras och samordnas av ett länsorgan, förslagsvis kallat skogsbbrukets yrkesutbildningsnämnd. Skogsstyrelsen anser däremot, att den nuvarande organisationen i huvudsak bör bibehållas, d. v. s. att skogsvårdsstyrelserna med biträde av sina råd i undervisningsfrågor skall lokalt leda utbildningen under skogsstyrelsen som tillsynsmyndighet. Som skäl härför åberopar skogsstyrelsen, bland annat, att skogsvårdsstyrelserna redan svarar för den övervägande delen av den egentliga yrkesutbildningen för både skogsarbetare och skogsägare samt har tillgång till lämplig personal och, i de flesta fall, erforderliga lokaler. För min del vill jag biträda skogsstyrelsens förslag icke minst av den anledningen, att frågan om inrättandet av särskilda länsnämnder för att handha ifrågavarande verksamhet var föremål för prövning så sent som år 1949. Min företrädare i ämbetet uttalade därvid, att det lämpligaste vore att verksamheten handhades av skogsvårdsstyrelserna samt att det syntes få bli beroende på de erfarenheter, som kunde vinnas under det fortsatta arbetet, huruvida denna lösning borde bibehållas på längre sikt eller ej. Detta blev även riksdagens beslut. Enligt min mening synes de erfarenheter, som under tiden därefter vunnits av den i skogsvårdsstyrelsernas regi bedrivna yrkesundervisningen, icke tala för att den lokala ledningen bör överflyttas till andra organ. Såsom skogsstyrelsen anfört torde emellertid vissa åtgärder vara påkallade för att göra den nu-

varande organisationen mera effektiv. Sålunda synes, bland annat, på sätt skogsstyrelsen föreslagit vissa förändringar böra vidtagas i fråga om skogsvårdsstyrelsernas råd i undervisningsfrågor.

Beträffande dessa råd har ett flertal remissinstanser uttalat önskemål om en utökning av antalet representanter för olika yrkesgrupper; särskilt har därvid framhållits angelägenheten av att länsarbetsnämnderna blir representerade. Enligt min mening synes det emellertid vara tillfyllest, om råden ges möjlighet att vid behov med sig adjungera expertis från det område, varom närmast är fråga. Jag kan icke heller tillmötesgå det i vissa yttranden framförda önskemålet, att de i råden ingående representanterna skall tillsättas av skogsbrukets och skogsarbetarnas målsmän och ej av skogsvårdsstyrelserna. I fråga om skogsvårdsstyrelsernas samordning av den skogliga yrkesutbildningen framhåller skogsstyrelsen angelägenheten av bättre insyn i och visst inflytande på den skogliga utbildningen inom lantbrukets skolor. Även om skäl finnes för denna uppfattning, är jag icke för närvarande beredd tillstyrka förslaget, att skogsvårdsstyrelserna skall beredas tillfälle att föreslå en ledamot i styrelserna för dessa skolor.

Jämväl i fråga om den centrala ledningen av förevarande yrkesutbildning har skogsstyrelsen föreslagit, att den nuvarande organisationen i princip skall bibehållas. I detta hänseende bör beaktas, att en översyn pågår av hela yrkesutbildningens centrala organisation. Man torde därför icke kunna bortse från möjligheten, att denna fråga kan komma att bli föremål för förnyad prövning i annat sammanhang. Denna omständighet synes emellertid icke utgöra hinder för att nu vidtaga de av skogsstyrelsen föreslagna åtgärderna, vilka syftar till att göra den nuvarande centrala ledningen mera effektiv. Jag har sålunda icke något att erinra mot att skogsstyrelsen utökas med en ledamot, representerande skogsarbetarna. Vidare kan jag tillstyrka att, på sätt skogsstyrelsen föreslagit, samarbetet mellan skogsstyrelsen samt övriga av yrkesutbildningsverksamheten berörda myndigheter och sammanslutningar vidgas.

En utvidgning av utbildningsverksamheten efter de linjer, jag i det föregående förordat, fordrar uppenbarligen en viss utökning av såväl skogsstyrelsens som skogsvårdsstyrelsernas *personal*.

I fråga om skogsstyrelsen finner jag mig — med hänsyn bland annat till den förstärkning av personalen därstädes, som ägde rum i samband med 1949 års beslut om ordnandet av den skogliga utbildningen — kunna tillmötesgå önskemålen om personalförstärkning endast på så sätt, att jag förordar, att medel anvisas för två specialutbildade lärare. Dessa bör såsom skogsstyrelsen anfört medverka vid den centralt ordnade instruktionsutbildningen samt vid behov tjänstgöra som kursledare eller speciallärare framför allt hos mindre skogsvårdsstyrelser, vilka har svårt att lösa sin lärarfråga.

Vad angår skogsvårdsstyrelserna synes det nödvändigt, att lärarpersonalen ökas med 12 yrkeslärare — det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare bestämma dessas löneställning — ävensom med 6 helårsanställda instruktörer med lön eller arvode enligt lönegrad 12. Däremot kan jag icke

tillstyrka, att några befattningar som förste assistenter inrättas. Liksom hittills synes det nämligen vara tillfyllest, att den närmaste ledningen av undervisningsarbetet handhas av en assistent i lönegrad 25. 2 nya dylika befattningar synes för närvarande böra komma i fråga. Det torde böra få ankomma på skogsstyrelsen att avgöra, hur de nu föreslagna befattningarna skall fördelas mellan skogsvårdsstyrelserna.

I enlighet med skogsstyrelsens förslag torde de nuvarande huvudprinciperna för statsbidragsgivningen böra bibehållas. Den av skogsstyrelsen förordade ökade möjligheten till bidrag för vissa av skogsföretag och andra anordnade kurser synes böra komma i fråga endast mera undantagsvis. Jag biträder skogsstyrelsens förslag om en allmän förenkling av bidragsreglerna.

Förslaget om uppdrag åt skolöverstyrelsen att i samråd med skogliga myndigheter verkställa en översyn av bestämmelserna angående statsbidrag till skogsbetonade fortsättningsskolor är jag icke beredd att nu taga ställning till. Frågan härom torde få upptagas i annat sammanhang.

I fråga om elevunderstöden m. m. kan jag i huvudsak biträda skogsstyrelsens förslag. Härigenom kommer dessa att i vissa hänseenden bli jämställda med motsvarande understöd vid hushållningssällskapens kursverksamhet och vid annan ungdomsutbildning.

Vad slutligen angår kostnaderna för utbildningsverksamheten under nästa budgetår utgår skogsstyrelsen från att bidrag skall utgå för cirka 500 elever i ungdomskurser, 600 elever i längre skogsarbetarkurser och 2 500 å 3 000 elever i kortare specialkurser. Därjämte räknar skogsstyrelsen med kombinerade kurser för cirka 2 000 elever, en rörlig instruktionsverksamhet med 6 000 å 8 000 deltagare samt två längre och fyra å fem kortare instruktörskurser. Medelsbehovet härför uppskattas till 690 000 kronor. Mot denna beräkning har jag icke i och för sig något att erinra. Emellertid torde ur beloppet jämväl böra bestridas dels kostnaderna för sedvanliga kurser för virkesmätare med 10 000 kronor, dels det bidrag till Svenska skogsvårdsföreningen och Norrlands skogsvårdsförbund, som årligen brukar anvisas med 4 000 respektive 1 000 kronor.

Mot de till instruktörsutbildning och inköp av undervisningsmateriel m. m. begärda beloppen (25 000 + 25 000 =) tillhopa 50 000 kronor har jag intet att erinra.

Till kostnader för personal har för skogsstyrelsen beräknats 48 000 kronor och för skogsvårdsstyrelserna 212 000 kronor. Med hänsyn till den nedskärning av personalen, som jag föreslagit i det föregående, bör emellertid förstnämnda belopp minskas till i avrundat tal 25 000 kronor samt det för skogsvårdsstyrelserna avsedda beloppet med cirka 9 000 kronor till 203 000 kronor. Såsom skogsstyrelsen framhållit, torde ifrågavarande personal från och med budgetåret 1955/56 böra överföras till skogsstyrelsens respektive skogsvårdsstyrelsernas avlöningsanslag.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör anslaget till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m. för nästa budgetår uppföras med (690 000 + 50 000 + 25 000 + 203 000 =) 968 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar, som kan bli erforderliga.

I detta sammanhang torde jag vidare få erinra om att 1953 års riksdag (Prop. 101; Rskr. 153) medgivit Kungl. Maj:t att för år 1953 tilldela Föreningen för växtförädling av skogsträd bidrag med 60 000 kronor ur domänfondens driftsmedel. Om riksdagen icke har något att invända, torde ett lika stort bidrag av nämnda driftsmedel få tilldelas föreningen även för år 1954.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Skogsvård m. m.: Bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 968 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.